

Evaluering af didaktiske og pædagogiske elementer i læreruddannelsen

Jens Rasmussen

Per Fibæk Laursen

Tine Hedegaard Bruun

Hilde Ulvseth

Center for Grundskoleforskning

Institut for Uddannelse og Pædagogik (IUP)

Aarhus Universitet

København, august 2011

Indholdsfortegnelse

1	SAMMENFATNING OG KONKLUSION	3
2	INDLEDNING	7
2.1	Oversigt over materialer	8
2.2	Styringsgrundlag	9
3	FOKUSERET LÆSNING AF RAPPORTER FRA 1. OG 2. ÅR (2008/09 OG 2009/10)	14
3.1	Observation af praktikantlektioner og vejledningssamtaler	14
3.2	Trepartsamtaler	17
3.3	Fokusgruppeinterview.....	19
3.4	Studenterprodukter	20
3.5	Sammenfatning.....	21
4	ANALYSE AF UNDERVISNINGSPLANER OG UNDERVISNINGSMATERIALE	24
4.1	Hjørring.....	24
4.1.1	Pædagogik.....	24
4.1.2	Almen didaktik	25
4.1.3	Psykologi	25
4.1.4	Specialpædagogik	25
4.1.5	Dansk.....	26
4.1.6	Praktikforberedelse.....	26
4.2	Silkeborg	26
4.2.1	Pædagogik.....	27
4.2.2	Almen didaktik	28
4.2.3	Psykologi	28
4.2.4	Specialpædagogik	29
4.2.5	Dansk.....	29
4.2.6	Matematik.....	29
4.3	Skive.....	30
4.3.1	Pædagogik.....	30
4.3.2	Almen didaktik	32
4.3.3	Psykologi	32
4.3.4	Specialpædagogik	32
4.3.5	Dansk som andetsprog.....	33
4.3.6	Dansk.....	33
4.3.7	Matematik.....	33
4.3.8	Praktikforberedelse.....	34
4.4	Ålborg	34
4.4.1	Pædagogik.....	34
4.4.2	Psykologi	35
4.4.3	Specialpædagogik	36
4.4.4	Dansk som andetsprog.....	36
4.4.5	Dansk.....	36
4.4.6	Praktikforberedelse.....	37
4.5	Sammenfatning.....	37
5	ANALYSE AF STUDENTERPRODUKTER	40
5.1	Hjørring.....	40
5.2	Silkeborg	41
5.3	Skive.....	42
5.4	Aalborg	42
5.5	Sammenfatning.....	43
6	LITTERATUR	46

1 Sammenfatning og konklusion

Evaluerings af didaktiske og pædagogiske elementer i læreruddannelsen indgår i den samlede evaluering af læreruddannelsesloven fra 2006. Evalueringen har til formål at skabe et billede af, hvordan og i hvilket omfang de lærerstuderende omsætter og reflekterer over de pædagogiske og didaktiske redskaber, de undervises i på lærerstudiet i forhold til praksis. Fokus rettes på klasseledelse, undervisningsdifferentiering, undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik samt spørgsmålet om progressionen i praktikken.

Evalueringen, der omfatter læreruddannelsesstederne i Hjørring, Silkeborg, Skive og Aalborg, er baseret på analyser af (1) forskningsrapporter fra projekt Ekspert i Undervisnings første to år, (2) undervisningsplaner og undervisningsmateriale anvendt i de pædagogiske fag og linjefag, (3) undervisningsmateriale anvendt til forberedelse af praktik og (4) studenterprodukter.

Evalueringen er foretaget ud fra de mål, som angives i læreruddannelsens centrale styringsgrundlag i *Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen* og *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen*, som betragtes som et udtryk for læreruddannelsens vidensbredde, den vidensform (praksisviden, professionsviden, videnskabelig viden), som målene behandles i relation til, dvs. læreruddannelsens videnshøjde og endelig med særligt fokus på klasseledelse, undervisningsdifferentiering, undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik.

Analyse af rapporter fra 1. og 2. årgang (2008/09 og 2009/10)

Analysen af *rapporterne fra projekt Ekspert i Undervisnings* to første år er gennemført med særligt fokus på de didaktiske redskaber klasseledelse, undervisningsdifferentiering, undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde, specialpædagogik og progression.

Analysen viser, at klasseledelse og undervisningsdifferentiering behandles i *praktiklektionerne* og i *vejledningen* af disse lektioner på begge årgange, dog mest markant på 1. årgang. Skole-hjemsamarbejde og progression tematiseres i nogen grad på 1. årgang, men ikke på 2. årgang. Specialpædagogik tematiseres kun indirekte på 2. årgang og undervisning af to-sprogede tematiseres slet ikke. De specifikke mål for praktik på de enkelte årgange tematiseres sammen med grundlæggende didaktiske udfordringer som planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning, klasseledelse og beskrivelse af undervisning. De overordnede mål fra bekendtgørelsens generelle del tematiseres ikke.

Klasseledelse og undervisningsdifferentiering er gennemgående temaer i *trepartsamtalerne* på de to første årgange ved de fire uddannelsessteder. Undervisning af tosprogede tematiseres ved to uddannelsessteder på 2. årgang, mod kun et uddannelsessted på 1. årgang. Skole-hjemsamarbejde tematiseres ikke ved et læreruddannelsessted, men tematiseres ved de øvrige tre uddannelsessteder, især på 2. årgang. Specialpædagogik tematiseres ved alle uddannelsessteder på 1. årgang, men kun et sted på 2. årgang. Progression tematiseres på to uddannelsessteder på 1. årgang og på alle fire på 2. årgang.

Fokusgruppeinterviewene tegner ikke et entydigt billede af tematiseringen af de pædagogiske og didaktiske redskaber. Klasseledelse tematiseres ved tre uddannelsessteder på 1. årgang, men kun et på 2. årgang. Undervisningsdifferentiering tematiseres ved to uddannelsessteder på 1. og 2. årgang, men det er ikke de samme uddannelsessteder hvert af årene. Skole-hjemsamarbejde nævnes et sted på 1. årgang, som noget, de studerende *ikke* har beskæftiget sig med og på 2. årgang siges det et sted, at erfaringer og udbytte af skole-

hjemssamarbejdediskuteres i uddannelsen. Undervisning af tosprogede og specialpædagogik tematiseres ikke i fokusgruppeinterviewene, hverken i 1. eller 2. årgang. Progression tematiseres på begge årgange, ofte i relation til uddannelsens mål.

Studerterprodukterne fra 1. årgang bærerpræg af, at kun få af de pædagogiske og didaktiske redskaber behandles, således kun klasseledelse og undervisningsdifferentiering. I studenterprodukterne fra 2. årgang ses specialpædagogik tematiseret, mens undervisning af tosprogede slet ikke behandles, og skole-hjemssamarbejde samt progression ikke for alvor sættes i spil.

Analysen af rapporterne om 1. og 2. årgang viser, at det kun er de pædagogiske og didaktiske redskaber klasseledelse og undervisningsdifferentiering, som reelt tematiseres på 1. og 2. årgang. Undervisning af tosprogede, skole-hjemssamarbejde, specialpædagogik og progression ses tematiseret, men med stor variation mellem årgange og uddannelsessteder. Det samme er tilfældet for de mål de studerende møder i uddannelsens to første år, hvor målene planlægge, begrunde, gennemføre og evaluere undervisning, at beskrive undervisning og elevernes forudsætninger er de mest fremtrædende.

Analyse af undervisningsplaner, undervisningsmateriale og eksamensindberetninger

Analysen af *undervisningsplaner, undervisningsmaterialer og eksamensredegørelser* anvendt på læreruddannelsens 3. årgang er gennemført med særligt fokus på de didaktiske redskaber klasseledelse, undervisningsdifferentiering, undervisning af tosprogede, skole-hjemssamarbejde og specialpædagogik, men den kaster også lys over hvilket stof, de studerende herudover har arbejdet med.

I de pædagogiske fag er der stor variation i hvilke fokuspunkter der indgår i undervisningsplaner og eksamensindberetninger, og der er stor variation i vægtningen af fokuspunkterne mellem hold og uddannelsessteder. *Klasseledelse* indgår slet ikke i litteraturhenvisninger ved et af de fire uddannelsessteder, kun i beskedent omfang ved to uddannelsessteder, mens alle hold ved et fjerde uddannelsessted har klasseledelse på programmet. Fokuspunktet *undervisningsdifferentiering* findes ikke i planer og indberetninger fra to uddannelsessteder, der findes én litteraturhenvisning på et tredje uddannelsessted og ved det fjerde uddannelsessted er der én supplerende litteraturhenvisning til undervisningsdifferentiering. *Undervisning af tosprogede* berøres af samtlige uddannelsessteder, men i et meget beskedent omfang. To uddannelsessteder har ingen opgivelser vedrørende *skole-hjemssamarbejde*, ved et sted er henvisninger til supplerende læsning, mens tre ud af fem hold ved et fjerde uddannelsessted har henvisninger og opgivelser til fokuspunktet. Ved et af de fire uddannelsessteder beskæftiger alle fem pædagogikholdog begge psykologihold sig med specialpædagogik; ved et uddannelsessted er der ingen henvisninger eller opgivelser vedrørende fokuspunktet, mens et enkelt hold ved et uddannelsessted har en enkelt opgivelse, og to psykologihold ved et andet uddannelsessted har opgivelser på eksamensredegørelsen.

I linjefagene er variationen tilsvarende stor. *Klasseledelse* behandles i specialpædagogik på tre af læreruddannelsesstederne. Fokuspunktet berøres ikke i de øvrige linjefag ved to uddannelsessteder, mens halvdelen af holdene ved to andre uddannelsessteder har beskæftiget sig med fokuspunktet. Ved et uddannelsessted findes der henvisninger og opgivelser til *undervisningsdifferentiering* for halvdelen af holdene, mens fokuspunktet kun i beskedent omfang eller slet ikke behandles ved tre uddannelsessteder. Ingen specialpædagogik hold beskæftiger sig med fokuspunktet *undervisning af tosprogede*, ved tre uddannelsessteder behandles fokuspunktet i andre linjefag og ved et uddannelsessted i linjefaget dansk som andetsprog. *Skole-hjemssamarbejde* behandles ved tre uddannelsessteder

i linjefaget specialpædagogik, der ud over er fokuspunktet kun berørt ved et uddannelsessted i linjefaget dansk som andetsprog. Ved et uddannelsessted beskæftiger tre ud af fire hold sig med *specialpædagogik* i linjefagene, mens fokuspunktet ikke eller kun beskedent optræder i linjefagene ved de øvrige uddannelsessteder.

I uddannelsesstedernes arbejde med praktikforberedelse nyder *klasseledelse* og *skole-hjemsamarbejde* størst opmærksomhed. *Undervisning af tosprogede* ses også behandlet.

Størstedelen af den viden, der anvendes på de enkelte læreruddannelser, er professionsviden, men spændvidden er stor. Ved et uddannelsessted anvendes hovedsagligt bøger specifikt henvendt til læreruddannelsen, mens et pædagogikhold ved et andet uddannelsessted anbefales op imod hundrede udgivelser, der overvejende er af filosofisk-videnskabelig karakter.

Analyse af studenterprodukter

Analysen af studenterprodukter (professionsprojekt, praktikrapport, didaktikrapport og praktikportfolio) omfatter otte produkter fra hvert af de fire uddannelsessteder.

De studerende skriver især om grundlæggende didaktiske udfordringer: planlægning og gennemførelse af undervisning, klasseledelse, samarbejde med elever og analyse og beskrivelse af undervisning. Disse temaer er indeholdt i praktikfagets generelle mål. Knap en tredjedel af de studerende skriver om fokuspunktet klasseledelse og lidt mindre end halvdelen af de studerende skriver om undervisningsdifferentiering. Ingen studerende skriver om undervisning af tosprogede, og kun få studerende skriver om skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik. Det er videre påfaldende, at kun én studerende beskæftiger sig med elevers innovative kompetencer og at kun få studerende er optaget af de årgangsspecifikke emner for praktikken på 3. årgang: deltagelse i kollegialt samarbejde og samarbejde med ressourcepersoner.

Ud fra de referencer, de studerende angiver, fremgår det, at de for størstedelens vedkommende henviser til lærebøger skrevet til læreruddannelsen. Denne litteratur indeholder en blanding af videnskabelig viden, professionsviden og praksisviden med hovedvægten på professionsviden. Ser man på den måde, de studerende bruger denne viden i forhold til deres praktikerfaringer, så deler produkterne sig i to typer: Nogle studenterprodukter, som givetvis ville blive karakteriseret som svage i en bedømmelse, har kun en associativ forbindelse mellem den viden, der henvises til, og de praktikerfaringer der berettes om, andre mere avancerede studenterprodukter viser selvstændig brug af professionsviden og videnskabelig viden til analyse af praktikerfaringer. Hertil kommer, at en del studerende har gennemført egne små undersøgelser: systematisk observation af praktiklærerens undervisning, spørgeskemaundersøgelse blandt eleverne eller interview med udvalgte elever.

På positivsiden kan det om studenterprodukterne konkluderes, at de alle er organiseret om en praktisk relevant problemstilling, at alle studerende – dog i varierende omfang – magter at beskæftige sig med emner udover den basale lektionsplanlægning, at alle studerende omtaler didaktisk, pædagogisk eller psykologisk teori, og en del bruger teorien til at gennemføre selvstændige analyser samt at en del studerende selvstændigt har indsamlet dokumentationsmateriale eller gennemført en mindre uformel undersøgelse. På minussiden lyder konklusionen, at mindre end en tredjedel af de studerende skriver om fokuspunktet klasseledelse, at knaphalvdelen skriver om fokuspunktet undervisningsdifferentiering, at kun få skriver om fokuspunkterne skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik, og at ingen skriver om undervisning af tosprogede.

Konklusion

Da læreruddannelsens fag igennem *Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen* (Undervisningsministeriet, 2006b) og *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen* (Undervisningsministeriet, 2006a) styres af mål og centrale kundskabs- og færdighedsområder for hver årgang, ville det være forventeligt, at de fokuspunkter og de mål, der er sat for de pædagogiske fag, praktik og linjefag ville være tydeligt afspejlet i undervisningsplaner, undervisningsmaterialer og eksamensindberetninger og videre i de studerendes produkter. Det er kun til en vis grad og med stor variation mellem ikke alene uddannelsessteder, men også imellem de enkelte hold på uddannelsesstederne tilfældet. Analyserne i denne rapport viser, at der er ganske stor variation i, hvilke fokuspunkter og hvilke mål, de studerende stifter bekendtskab med og arbejder med i læreruddannelsen.

En del af forklaringen på denne variation på 3. årgang, som er den årgang denne rapport omhandler, kan skyldes, at fokuspunkterne og målene er behandlet på læreruddannelsens første to årgange, men også her er variationen stor. Fokuspunkterne klasseledelse og undervisningsdifferentiering prioriteres efter alt at dømme højt, da de er de mest omfattende behandlede fokuspunkter. Det gælder især for uddannelsens første år og for studenterprodukterne på uddannelsens tre første årgange. For de øvrige fokuspunkter gælder, at det er med nogen variation om overhovedet, de studerende ser ud til at møde dem i løbet af uddannelsens tre første år.

Til trods for bekendtgørelsens fastsættelse af mål og centrale kundskabs- og færdighedsområder, ser det ikke ud, som om målene anvendes som det styringsredskab for hvilke kompetencer, de studerende forventes at tilegne sig, de er tænkt som. Det kan på den ene side måske skyldes, at bekendtgørelsens fastsættelse af mål som kompetencemål, det vil sige mål for, hvad de studerende efter hver årgang og efter endt uddannelse forventes at kunne, ikke er tilstrækkeligt klare og operationelle til, at undervisningen kan styre efter dem. Men det kan på den anden side måske også skyldes, at der i læreruddannelsen er tradition for i vidt omfang at lade undervisningen styre af de studerendes egne interesser. Det sidste udelukkes imidlertid ikke af kompetencemålstyrende læreplaner, hvis sådanne betragtes som rammesætning for de studerendes valgmuligheder.

2 Indledning

Evaluering af didaktiske og pædagogiske elementer i læreruddannelsen, som indgår i den samlede evaluering af læreruddannelsesloven fra 2006, har til formål at evaluere praksis på området teori/praksis-kobling og progression i læreruddannelsen. Især skal de studerendes læring og anvendelsen af denne læring i praksis undersøges. Intentionen med evalueringen er at skabe et billede af, hvordan og i hvilket omfang de lærerstuderende omsætter og reflekterer over de pædagogiske og didaktiske redskaber, de undervises i på lærerstudiet i forhold til praksis. Fokus rettes på klasseledelse, undervisningsdifferentiering, undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik samt spørgsmålet om progressionen i praktikken.

Evalueringen gennemføres som en del af forsknings- og udviklingsarbejdet *Ekspert i Undervisning* (Jensen, Rasch-Christensen, & Staugaard, 2010). Ekspert i Undervisning omfatter de fire læreruddannelsessteder Hjørring, Silkeborg, Skive og Aalborg i professionshøjskolerne Nordjylland og VIA, og omhandler relationen mellem teori og praksis, eller mere præcist relationen mellem undervisningen på læreruddannelsesstedet og den folkeskoleforlagte undervisning. Ekspert i Undervisning har fulgt den årgang, som startede på læreruddannelsen i 2008. Denne evaluering af didaktiske og pædagogiske elementer i læreruddannelsen behandler således 3. årgang i studieåret 2010/11., men inddrager perspektiver fra denne årgangs to første studieår. I alt omfatter evalueringen ca. 100 studerende, og 5-10 praktikskoler ved hvert læreruddannelsessted.

Evalueringen består af fire analyser:

1. Analyse af forskningsrapporter fra projektets første to år med fokus på pædagogiske og didaktiske redskaber, elementerne klasseledelse, undervisningsdifferentiering, undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik samt progression.
2. Analyse af undervisningsplaner og undervisningsmateriale anvendt i pædagogiske fag og linjefag med særlig blik for pædagogiske og didaktiske redskaber, elementerne klasseledelse, undervisningsdifferentiering, undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik.
3. Analyse af undervisningsmateriale, som eksplicit er anvendt til forberedelse af praktik med særligt blik for pædagogiske og didaktiske redskaber, elementerne klasseledelse, undervisningsdifferentiering, undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik.
4. Analyse af studenterprodukter (praktikrapporter, didaktikrapporter, professionsprojekter), der omhandler de studerendes undervisning i praktikperioden med særligt blik for pædagogiske og didaktiske elementer og deres sammenhæng med undervisningsplaner og undervisningsmateriale.

Evalueringens datagrundlag består af:

1. Forskningsrapporter fra 1. og 2. årgang af Ekspert i Undervisning (Rasmussen, Kruse, Laursen, Thingholm, & Bruun, 2009; Rasmussen, Laursen, Bruun, & Brodersen, 2010)
2. Undervisningsplaner og undervisningsmateriale anvendt i pædagogiske fag og udvalgte linjefag på 3. årgang
3. Studenterprodukter (praktikrapporter, didaktikrapporter, professionsprojekter) på tredje årgang.

2.1 Oversigt over materialer

De fire uddannelsessteder har stået for indsamling af datamateriale, som var besluttet til at skulle omfatte:

- Undervisningsplaner for de pædagogiske fag (psykologi, pædagogik og almen didaktik) og linjefagen dansk, matematik, specialpædagogik og dansk som andet sprog.
- Eksamensredegørelser for de pædagogiske fag (psykologi, pædagogik og almen didaktik) og linjefagene dansk, matematik, specialpædagogik og dansk som andet sprog.
- Planer for 0,2-samarbejdet, praktikforberedende undervisning og evt. også praktiktimer.
- Studenterprodukter (otte fra hvert uddannelsessted) udarbejdet efter praktikperioden på 3. årgang.

Her gives en oversigt over det materiale, som er tilsendt evalueringsgruppen, og som dermed også er en oversigt over, hvilke fag ud over praktik evalueringen omfatter.

	Undervisningsplaner	Eksamensredegørelser	Praktikforberedelse	Studenterprodukter
Hjørring	Pædagogik (1 hold) Almen didaktik (1 hold) Psykologi (2 hold) Specialpædagogik (1 hold)	Pædagogik (1 hold) Almen didaktik (1 hold) Psykologi (2 hold) Specialpædagogik (1 hold) Dansk (2 hold)	Praktik på 3. årgang	8 professionsprojekter
Silkeborg	Pædagogik (2 hold) Almen didaktik (1 hold) Psykologi (2 hold) Specialpædagogik (1 hold) Dansk (2 hold) Matematik (3 hold) 0,2-samarbejde	Pædagogik (2 hold) Almen didaktik (1 hold) Psykologi (2 hold) Specialpædagogik (1 hold) Dansk (2 hold) Matematik (3 hold)	Hæfte: praktikvejledning	8 praktikrapporter
Skive	Pædagogik (3 hold) Almen didaktik (1 hold) Psykologi (3) Specialpædagogik (1 hold) Dansk som andetsprog (1 hold) Dansk (1 hold) Matematik (1 hold) 0,2- samarbejde (1 hold) 0,2- samarbejde engelsk (1 hold) 0,1 samarbejde billedkunst, tysk, musik	Pædagogik (3 hold) Almen didaktik (1 hold) Specialpædagogik (1 hold) Specialpædagogik (1 hold) Dansk som andetsprog (1 hold) Dansk (1 hold) Matematik (1 hold)	Dansk Matematik/naturfag	8 didaktikrapporter
Aalborg	Pædagogik (5 hold) Psykologi (2 hold) Specialpædagogik (1 hold) Dansk som andetsprog (2 hold) Dansk (2 hold)	Pædagogik (4 hold) Psykologi (2 hold) Specialpædagogik (1 hold) Dansk som andetsprog (2 hold) Dansk (2 hold)	Dansk som andetsprog Matematik Tysk	8 praktikportfolioer

Tabel 1: Oversigt over datamateriale

Som det fremgår af oversigten, er der en del variation i det materiale, de fire uddannelsessteder har indsamlet. Det kan bl.a. forklares ved følgende forhold: Hjørring og Aalborg har ikke indsamlet data i matematik, da de involverede studerende udelukkende er danskstuderende. I Silkeborg er pædagogik på 2. årgang medtaget, da de pædagogiske fag på

3. årgang ikke omfatter pædagogik. Det betyder at evalueringen omfatter de pædagogiske fag og linjefagene dansk, matematik, specialpædagogik og dansk som andetsprog samt 0,1- og 0,2 samarbejde.

2.2 Styringsgrundlag

Læreruddannelsens centrale styringsgrundlag er *Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen* (Undervisningsministeriet, 2006b) og *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen* (Undervisningsministeriet, 2006a). Her fremgår det, hvor evalueringens fokuspunkter klasseledelse, undervisningsdifferentiering, undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik optræder, og hvor det derfor er forventeligt at se dem bragt i spil i undervisningen. Evalueringen af de studerendes læring og anvendelsen af denne læring i praksis knytter sig således til bekendtgørelsens § 6, hvor det hedder:

”Uddannelsesinstitutionen skal sikre, at praktikken forberedes, gennemføres og efterbehandles i samarbejde med de pædagogiske fagområder og de relevante linjefag (...)”

I bekendtgørelsens generelle del præciseres det, at uddannelsesinstitutionen skal sikre, at de studerende i uddannelsens fællesfag, det vil her sige praktik og de pædagogiske fag, arbejder med fokuspunkterne klasseledelse og skole-hjemsamarbejde. Fokuspunkterne undervisningsdifferentiering, klasseledelse og skole-hjemsamarbejde er eksplicit nævnt i Centrale kundskabs- og færdighedsområder for praktik, hvor undervisningsdifferentiering er et element på tredje studieår og skole-hjemsamarbejde på første, andet og tredje studieår. Fokuspunktet undervisning af tosprogede (undervisning af elever med anden etnisk baggrund end dansk) og specialpædagogik nævnes ikke direkte i Centrale kundskabs- og færdighedsområder for praktik; men indgår i indledning til Centrale kundskabs- og færdighedsområder i de pædagogiske fag, hvor skole-hjemsamarbejde, klasseledelse og specialpædagogiske problemstillinger også fremhæves.

For at gøre evalueringen mere overskuelig er der udarbejdet en matriks for hvert af læreruddannelsens tre første studieår. I den vandrette dimension angives læreruddannelsens vidensbredde og i den lodrette dimension uddannelsens videnshøjde.

Læreruddannelsens vidensbredde fremkommer som en kombination af de mål for praktik, der er angivet i bekendtgørelsens generelle del og i CKF-delen (bilag 1: Praktik). Mål markeret med gul farve er angivet i den generelle del, mål angivet med grøn farve er de overordnede mål for praktik på alle uddannelsens fire årgange og mål markeret med turkis farve er de specifikke mål for den enkelte årgangs praktik. Overlap mellem mål fra de tre niveauer er søgt undgået ved kun at medtage mål for den enkelte årgang i det omfang, de ikke allerede er dækket ind af mål på et mere generelt niveau. I matrikserne er målene angivet i form af stikord. Efterfølgende er den fulde formulering angivet, med indarbejdelse af mål for hver årgang i de generelle mål.

Læreruddannelsens videnshøjde udtrykkes i vidensformerne praksisviden, professionsviden og videnskabelig viden (Rasmussen, Kruse, & Holm, 2007). Disse vidensformer udgør nok en taksonomi, men tanken er ikke, at en vidensform skal betragtes som ”finere” end en anden. Alle tre vidensformer har hver især deres berettigelse og betydning. Matriksen kan derfor benyttes til registrering af, om et mål er nået på grundlag af erfaringer, dvs. som praksisviden, på grundlag af generaliserede handleanvisninger, dvs. som professionsviden eller på grundlag af forskningsresultater, dvs. som videnskabelig viden.

Højde																
Videnskabelig viden																
Professionsviden																
Praksisviden																
	International forskning og FoU-arbejde	Udvikling af elevers innovative kompetencer	Evaluerende og dokumentation	Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	Medindflydelse og medansvar skal fremmes	Planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning i langsigtede og kortsigtede perspektiver	Beskrive elevforudsætninger	Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	Evaluerer elevernes læring	Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	Observere, beskrive, dokumentere	Analysere undervisning og læring	Lærer/elev-relation	Lærer/klasse-relation	Lærers kommunikation og formidling	Læreroppgavens etik

Bredde

Tabel 2: Højde og bredde i mål for 1. årgang

Overordnede mål fra bekendtgørelsen generelle del

- International forskning og FoU-arbejde
- Udvikling af elevers innovative kompetencer
- Evaluerende og dokumentation
- Progression i tilegnelse af lærerkompetencer
- Medindflydelse og medansvar skal fremmes

Mål for praktik på alle fire årgange

- Planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning, herunder træffe beslutning om formålstjenlige undervisnings-, arbejds- og organisationsformer med inddragelse af it i langsigtede og kortsigtede perspektiver, herunder planlægge i vekselvirkning mellem enkeltfaglige forløb og forløb i tværgående emner og problemstillinger i samarbejde med kolleger og elever
 - o Arbejdet med korte undervisningssekvenser inden for en ramme sat af praktiklæreren og anvendelse af forskellige organisationsformer i undervisningen
- Beskrive elevforudsætninger for såvel enkelte elever som grupper af elever
- Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab i et demokratisk perspektiv
 - o Ledelse af undervisning og udvikling af klassens sociale liv
- Evaluere elevernes læring med anvendelse af formålstjenlige evalueringsmetoder
 - o Kendskab til anvendte evalueringsformer på praktikskolen
- Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre ressourcepersoner
 - o Kendskab til og samarbejde med skolens normer og retningslinjer for forældresamarbejde og kortere skriftlig kommunikation med forældre
 - o Lærersamarbejde om klassen
- Observere, beskrive, dokumentere undervisning og andre processer i skolen
 - o Observation, analyse og vurdering af praksissituationer og elevadfærd

- Analysere undervisning og læring med henblik på udvikling af egen undervisning og skolens virksomhed som helhed med inddragelser af professions-, udviklings- og forskningsforankret viden

Specifikke mål for årgangens praktik

- Lærers opgave og ansvar: Elevforudsætninger
 - o Lærer/elev-relation
 - o Lærer/klasse-relation
 - o Lærers kommunikation og formidling
 - o Læreropgavens etik

Højde														
Videnskabelig viden														
Professionsviden														
Praksisviden														
	International forskning og FoU-arbejde	Udvikling af elevers innovative kompetencer	Evaluerende og dokumentation	Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	Medindflydelse og medansvar skal fremmes	Planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning i langsigtede og kortsigtede perspektiver	Beskrive elevforudsætninger	Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	Evaluerer elevernes læring	Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	Observere, beskrive, dokumentere	Analysere undervisning og læring	Lærers feedback til elever	Lærers rammesætning af undervisning/læring
														Lærers opmærksomhed på enkeltelevers trivsel og udvikling

Bredde

Tabel 3: Højde og bredde i mål for 2. årgang

Overordnede mål fra bekendtgørelsen generelle del

- International forskning og FoU-arbejde
- Udvikling af elevers innovative kompetencer
- Evaluerende og dokumentation
- Progression i tilegnelse af lærerkompetencer
- Medindflydelse og medansvar skal fremmes

Mål for praktik på alle fire årgange

- Planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning, herunder træffe beslutning om formålstjenlige undervisnings-, arbejds- og organisationsformer med inddragelse af it i langsigtede og kortsigtede perspektiver, herunder planlægge i vekselvirkning mellem enkeltfaglige forløb og forløb i tværgående emner og problemstillinger i samarbejde med kolleger og elever
 - o Arbejdet med undervisningsforløb i samarbejde med praktiklæreren med variation af i pædagogiske og faglige metoder, udarbejdelse af undervisningsplaner i overensstemmelse med skolens og skolefagernes bestemmelser og regelsæt.
- Beskrive elevforudsætninger for såvel enkelte elever som grupper af elever
 - o Elevers forskellige forudsætninger som grundlag for planlægning af undervisning
- Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab i et demokratisk perspektiv
 - o Ledelse af undervisning og udvikling af klassens sociale liv.

- Lærerens forskellige måder at forholde sig på, der kan styrke klassens sociale liv og læringsmiljø
- Evaluere elevernes læring med anvendelse af formålstjenlige evalueringsmetoder
 - Inddragelse af forskellige evalueringsredskaber, herunder test
- Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre ressourcepersoner.
 - Deltagelse i planlægning af forældresamarbejde, skriftlig information af forældre om undervisningsplan samt skolens organisering af samarbejde i forskellige fora, herunder forskellige former for samarbejde mellem undervisere.
- Observere, beskrive, dokumentere undervisning og andre processer i skolen.
 - Observation, analyse og vurdering af praksisforløb og elevers læring.
- Analysere undervisning og læring med henblik på udvikling af egen undervisning og skolens virksomhed som helhed med inddragelser af professions-, udviklings- og forskningsforankret viden

Specifikke mål for årgangens praktik

Lærerens opgaver og ansvar

- Lærerens feedback til elever
- Lærerens rammesætning af undervisning og af elevers læring
- Lærerens opmærksomhed på den enkelte elevs trivsel og udvikling

Højde														Bredde
Videnskabelig viden														
Professionsviden														
Praksisviden														
	International forskning og FoU-arbejde	Udvikling af elevers innovative kompetencer	Evaluering og dokumentation	Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	Medindflydelse og medansvar skal fremmes	Planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning i langsigtede og kortsigtede perspektiver	Beskrive elevforudsætninger	Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	Evaluere elevernes læring	Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	Observere, beskrive, dokumentere	Analysere undervisning og læring	Deltager i kollegialt samarbejde og skolens udvikling	Samarbejde med ressourcepersoner

Tabel 4: Højde og bredde i mål for 3. årgang

Overordnede mål fra bekendtgørelsen generelle del

- International forskning og FoU-arbejde
- Udvikling af elevers innovative kompetencer
- Evaluering og dokumentation
- Progression i tilegnelse af lærerkompetencer
- Medindflydelse og medansvar skal fremmes

Mål for praktik på alle fire årgange

- Planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning, herunder træffe beslutning om formålstjenlige undervisnings-, arbejds- og organisationsformer med inddragelse af it i langsigtede og kortsigtede perspektiver, herunder planlægge i

vekselvirkning mellem enkeltfaglige forløb og forløb i tværgående emner og problemstillinger i samarbejde med kolleger og elever

- Selvstændigt arbejde med længerevarende, differentierede undervisningsforløb i samarbejde med klassens øvrige lærere, inddragelse af de studerendes selvvalgte undervisningsmaterialer og elevernes medvirken i planlægning af undervisning
- Beskrive elevforudsætninger for såvel enkelte elever som grupper af elever
 - Lærers indsats i forhold til elever med særlige vanskeligheder, herunder skrive- og læsevanskeligheder
- Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab i et demokratisk perspektiv
 - Lærers arbejde med støtte og udvikling af klassens sociale liv og læringsmiljø, herunder konfliktløsning
- Evaluere elevernes læring med anvendelse af formålstjenlige evalueringsmetoder
 - Lærers arbejde med individuelle elevplaner
- Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre ressourcepersoner
 - Deltagelse i forældremøde og elevsamtaler, samarbejde med eleverne, samarbejde med klassens øvrige lærere samt samarbejde med forskellige ressourcepersoner, der fungerer i tilknytning til en skole
- Observere, beskrive, dokumentere undervisning og andre processer i skolen
- Analysere undervisning og læring med henblik på udvikling af egen undervisning og skolens virksomhed som helhed med inddragelser af professions-, udviklings- og forskningsforankret viden
 - Observering, analyse og vurdering af praksis med begrundet valg af undersøgelsesmetode

Specifikke mål for årgangens praktik

- Lærers opgave og ansvar
 - Læreren som deltager i kollegialt samarbejde og som deltager i skolens samlede udvikling.
 - Lærers samarbejde med psykologiske og specialpædagogiske ressourcepersoner

Matrikserne for alle tre årgange anvendes til analysen af progression, mens matriksen for 3. årgang anvendes til de øvrige analyser af undervisningsplaner, undervisningsmaterialer og studenterprodukter.

3 Fokuseret læsning af rapporter fra 1. og 2. år (2008/09 og 2009/10)

Dette afsnit har til formål at fremhæve, hvilken ny viden der med et fokuseret og retrospektivt blik kan udledes af rapporterne fra projektets første 2 år. Den læsning og analyse af rapporterne, som afsnittet bygger på, vil være fokuseret på følgende pædagogiske og didaktiske redskaber:

- Klasseledelse
- Undervisningsdifferentiering
- Undervisning af tosprogede
- Skole-hjemsamarbejde
- Specialpædagogik
- Progression

Afsnittets præsentation af resultaterne fra den fokuserede læsning og analyse er inddelt efter følgende emner på baggrund af det i rapporterne behandlede datamateriales karakter:

- Observationer af praktiktimer (kun første år) og den efterfølgende vejledningssamtale
- Trepartsamtaler
- Fokusgruppeinterviews
- Studenterprodukter

Afsnittet er struktureret således, at hvert af ovenstående datamaterialer færdigbehandles i særskilte underafsnit med udgangspunkt i henholdsvis forskningsrapporterne fra 2008/09 og 2009/10. Datamateriale fra første års rapport, vil være markeret med (1), mens afsnit, der omhandler andet års rapport, er markeret med (2). Underafsnittenes analyser indeholder en kort beskrivelse af indholdet af det undersøgte datamateriale i den konkrete rapport.

Derudover indeholder hvert underafsnit en tabel, der tydeliggør hvilke uddannelsessteder, som specifikt har berørt hvilke didaktiske og pædagogiske redskaber.

Dette afsnit behandler ligeledes de mål, der er blevet søgt efter i forbindelse med udarbejdelse af de to tidligere rapporter. Målene vil i det omfang det er muligt blive placeret i forhold til bredde-dimensionen i den matriks, der blev præsenteret i afsnit 2.2. Det kan allerede nu fremhæves, at det ikke er muligt at udarbejde matriksen for fokusgruppeinterviewogstudenterprodukter, da disse ikke anvender denne operationalisering. Det har af samme grund ikke været muligt at bestemme hvor i højde-dimensionen de fire typer datamateriale er behandlet.

Afsnittet afsluttes med en kort sammenfatning, som fremhæver de forskelle eller ligheder, der må være på uddannelsessteder, som står frem på baggrund af en læsning og analyse af rapporterne fra projekt Ekspert i Undervisnings to første år.

3.1 Observation af praktikantlektioner og vejledningssamtaler

1. år

Ved læsning med fokus på observation af praktikantlektioner og vejledningssamtaler kan det sammenfattes, at i didaktik udgør interaktion med eleverne – herunder enkeltelever og tilrettelæggelse, organisering og klasseledelse de hyppigst tematiseredemål i samtalerne. Punkter vedr. klasseledelse og undervisningsdifferentiering berøres således i samtlige vejledningssamtaler. Dette må sammenholdes med, at der både i Aalborg og Skive fra uddannelsesstedets side er lagt vægt på klasseledelse som et gennemgående tema. Der samtales ligeledes om skole-hjemsamarbejde i den forstand, at der tales om normer for samarbejdet på skolen og i ét tilfælde om samarbejdet med forældrene.

Det kan endvidere udledes, at progression kort tematiseres i flere vejledningssamtaler. Der er tale om korte henvisninger til fagdidaktik- eller psykologiundervisning eller om det næste

praktikophold. Hverken specialpædagogik eller undervisning af tosprogede berøres i observation af praktikantlektioner og vejledningssamtaler.

2. år

De fleste mål for praktikken på 2. årgang berøres i vejledningssamtalerne. Men ikke alle vejledningssamtaler berører samtlige mål. Der er således stor variation i hvilke mål, de studerende stifter bekendtskab med.

Klasseledelse berøres indirekte i alle otte vejledningssamtaler ofte gennem lærerens opgaver og ledelse af klassens læringsmiljø. Undervisningsdifferentiering tematiseres typisk når der kommunikeres om planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning. Specialpædagogik tematiseres ikke direkte, men kan ses fremhævet gennem opmærksomhed på særlige elever.

Målene undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde og progression berøres ikke i vejledningssamtalerne. Det skal dog tilføjes, at Skive på 2 årg. har tilføjet skole-hjemsamarbejde som et særligt fokuspunkt, hvorfor man kunne forvente, at dette tema blev berørt i vejledningssamtalerne herfra.

Nedenstående tabel viser, i hvilket omfang de temaer, der i projektbeskrivelsen var fremhævet som særligt interessante, blev behandlet. I nedenstående og efterfølgende tabeller betyder minustegnet "-", at det givne tema ikke er blevet berørt. Plustegnet "+" betyder modsat, at temaerne berøres. Efterfølges plustegnet af en parentes, angiver tallet i parentes, hvor ofte temaet berøres.

	Hjørring (1)	Silkeborg (1)	Skive (1)	Ålborg (1)	Hjørring (2)	Silkeborg (2)	Skive (2)	Ålborg (2)
Klasseledelse	+	+	+	+	+	+	+	+
Undervisningsdifferentiering ¹	+	+	+	+				
Undervisning af tosprogede	-	-	-	-	-	-	-	-
Skole-hjemsamarbejde	-	+	+	+	-	-	-	-
Specialpædagogik ²	-	-	-	-				
Progression	+	+	-	+	-	-	-	-

Tabel 5: Fokuspunkter, praktiktimer og vejledningssamtale

Som tabellen viser, er klasseledelse det eneste fokuspunkt, som behandles i datamaterialet fra 1. og 2. årgang. Derudover viser den også, at undervisning af tosprogede ikke tematiseres på de to 1. årgange.

Nedenstående tabeller viser hvilke mål, der er blevet behandlet i datamaterialet fra 1. og 2. årgang vedrørende observation af praktiktimer (kun første år) og den efterfølgende vejledningssamtale for uddannelsesstederne.

Observation af praktiktimer og den efterfølgende vejledningssamtale fra første års praktik viser en mindre variation af tematiserede og ikke tematiserede mål blandt uddannelsesstederne.

¹ Det fremgår ikke af rapporten for år 2 hvilke uddannelsessteder, der tematiser undervisningsdifferentiering, derfor er felterne ikke markeret. (Rasmussen, et al., 2010)

² Det fremgår ikke af rapporten for år 2 hvilke uddannelsessteder, der tematiser specialpædagogik, derfor er felterne ikke markeret. (Rasmussen, et al., 2010)

1. år (2008/09)	Hjørring (1)	Skive (1)	Silkeborg (1)	Ålborg (1)
International forskning og FoU-arbejde	-	-	-	-
Udvikling af elevers innovative kompetencer	-	-	-	-
Evaluering og dokumentation	-	-	-	-
Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	-	-	-	-
Medindflydelse og medansvar skal fremmes	-	-	-	-
Planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning i langsigtede og kortsigtede perspektiver	+	+	+	+
Beskrive elevforudsætninger	+ (1 af 2)	+ (1 af 2)	+	+
Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	-	-	+	+
Evaluerer elevernes læring	-	-	-	-
Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	-	+ (1 af 2)	+ (1 af 2)	+ (1 af 2)
Observere, beskrive, dokumentere	+ (1 af 2)	-	+	+ (1 af 2)
Analysere undervisning og læring	-	-	-	-
Lærer/elev-relation	+	+ (1 af 2)	+	+
Lærer/klasse-relation	+	+	+	+
Lærerens kommunikation og formidling	+	+	+	+
Læreropgavens etik	+	+ (1 af 2)	+ (1 af 2)	+

Tabel 6: Mål, 1. års praktik, praktiktimer og vejledningssamtale

Tabellen over vejledningssamtalerne fra 2. års praktik viser sammenfaldende med tabel 6 en tendens til en mindre variation i tematiserede mål blandt uddannelsesstederne. De specifikke mål for årgangen, som omfatter feedback til elever, lærerens rammesætning af undervisning og elevers læring, samt lærerens opmærksomhed på den enkelte elevs trivsel og udvikling, tematiseres i alle vejledningssamtaler.

2. år (2009/10)	Hjørring (2)	Skive (2)	Silkeborg (2)	Ålborg (2)
International forskning og FoU-arbejde	-	-	-	-
Udvikling af elevers innovative kompetencer	-	-	-	-
Evaluering og dokumentation	-	-	-	-
Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	-	-	-	-
Medindflydelse og medansvar skal fremmes	-	-	-	-
Planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning i langsigtede og kortsigtede perspektiver	+ (1 af 2)	+	+	+
Beskrive elevforudsætninger	+ (1 af 2)	+	+	+
Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	+	+	+	+
Evaluerer elevernes læring	+ (1 af 2)	-	+ (1 af 2)	+
Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	-	-	-	-
Observere, beskrive, dokumentere	-	-	-	-
Analysere undervisning og læring	-	-	-	-
Lærerens feedback til elever	+	+	+	+
Lærerens rammesætning af undervisning læring	+	+	+	+
Lærerens opmærksomhed på enkeltelevers trivsel og udvikling	+	+	+	+

Tabel 7: Mål, 2. års praktik, praktiktimer og vejledningssamtale

Hovedtendensen i emnevalget er overordnet det samme i tabel 6 og 7 samt på alle fire uddannelsesinstitutioner: Der fokuseres overvejende på de specifikke mål for de enkelte årgange samt på mere basale didaktiske udfordringer som planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning, klasseledelse og beskrivelse af undervisning. De overordnede mål fra bekendtgørelsen generelle del tematiseres ikke i praktiktimerne eller de efterfølgende vejledningssamtaler.

3.2 Trepartsamtaler

1. år

Klasseledelse tematiseres i trepartsamtaler ved alle fire uddannelsessteder. Man kunne have forventet, at fokusområdet ville være gennemgående i trepartssamtalerne i Skive, da *klasserumsledelse* her er nævnt som et specifikt tiltag på 1. årgang.

Undervisningsdifferentiering tematiseres ved de fire uddannelsessteder. I Hjørring og Skive tematiseres differentiering som professionsviden, mens fokusområdet i Silkeborg og Aalborg berøres i forbindelse med målet planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning.

Undervisning af tosprogede tematiseres kun i trepartsamtaler i Silkeborg og kun indirekte gennem kommunikation om målet elevforudsætninger, og når der kommunikeres om professionsviden.

Fokuspunktet skole-hjemsamarbejde tematiseres i flere af samtalerne i Skive, et enkelt sted i samtalerne i Aalborg og slet ikke i samtalerne i Hjørring og Silkeborg.

Specialpædagogik tematiseres i samtaler ved samtlige uddannelsessteder. Ofte behandles temaet gennem helt konkrete eksempler som eksempelvis en bestemt elev eller et bestemt praktikophold. Men også igennem mere generelle termer eller forhold som eksempelvis ADHD og ordblindhed.

Fokuspunktet progression fremkommer under indikatoren progression i tilegnelse af lærerkompetencer ved alle fire uddannelsessteder.

2. år

Fokuspunktet klasseledelse er gennemgående i samtaler ved alle fire uddannelsessteder under emner vedrørende ledelse og udvikling af klassens faglige og sociale liv og læringsmiljø. Alle uddannelsessteder tematiserer undervisningsdifferentiering.

Fokuspunktet undervisning af tosprogede tematiseres kun i samtaler i Aalborg og Silkeborg.

Skole-hjemsamarbejde tematiseres ikke i samtalerne i Silkeborg.

Specialpædagogik tematiseres kun i samtalerne i Aalborg gennem beskrivelse af elevforudsætninger og evaluering af elevers læring.

Samtalerne i Aalborg og Skive tematiserer fokuspunktet progression.

	Hjørring (1)	Silkeborg (1)	Skive (1)	Ålborg (1)	Hjørring (2)	Silkeborg (2)	Skive (2)	Ålborg (2)
Klasseledelse	+	+	+	+	+	+	+	+
Undervisningsdifferentiering	+	+	+	+	+	+	+	+
Undervisning af tosprogede	-	+	-	-	-	+	-	+
Skole-hjemsamarbejde	-	-	+	+	+	-	+	+
Specialpædagogik	+	+	+	+	-	-	-	+
Progression	+	+	+	+	-	-	+	+

Tabel 8: Fokuspunkter, trepartsamtaler

Sammenfattende kan det konkluderes, at fokuspunkterne klasseledelse og undervisningsdifferentiering er gennemgående temaer i trepartsamtalerne på både 1. og 2.år. Nedenstående tabel 9 og 10 viser hvilke mål, der er blevet tematiseret i trepartsamtalerne ved de fire uddannelsessteder.

1. år	Hjørring (1)	Skive (1)	Silkeborg (1)	Ålborg (1)
International forskning og FoU-arbejde	-	-	-	-
Udvikling af elevers innovative kompetencer	+ (2 af 5)	+ (5 af 8)	+ (1 af 5)	+ (3 af 7)
Evaluerings og dokumentation	+ (1 af 5)	+	-	+ (4 af 7)
Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	+	+	+ (2 af 5)	+
Medindflydelse og medansvar skal fremmes	+ (1 af 5)	-	-	+ (3 af 7)
Planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning i langsigtede og kortsigtede perspektiver	+ (4 af 5)	+	+	+
Beskrive elevforudsætninger	+ (1 af 5)	+ (7 af 8)	-	+ (4 af 7)
Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	-	+ (6 af 8)	-	-
Evaluerer elevernes læring	+ (2 af 5)	+	-	+ (4 af 7)
Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	Fremgår ikke af skemaet	+ (3 af 8)	Fremgår ikke af skemaet	Fremgår ikke af skemaet
Observere, beskrive, dokumentere	-	+ (6 af 8)	+ (1 af 5)	+ (5 af 7)
Analysere undervisning og læring	-	+ (5 af 8)	-	-
Lærer/elev-relation	+ (2 af 5)	+ (4 af 8)	+ (2 af 5)	+ (6 af 7)
Lærer/klasse-relation	+ (3 af 5)	+	+ (3 af 5)	+ (6 af 7)
Lærerens kommunikation og formidling	+ (3 af 5)	+ (6 af 8)	+	+ (2 af 7)
Læreropgavens etik	+ (2 af 5)	+ (4 af 8)	-	+ (2 af 7)

Tabel 9: Mål, 1. års praktik, trepartsamtaler

Trepartsamtalerne fra første års praktik viser en stor variation i tematiserede mål. I ovenstående tabel vises det, hvilke mål, der tematiseres, og hvilke der ikke tematiseres, ved uddannelsesstederne. Målet international forskning og FoU-arbejde er det eneste mål, som ikke berøres ved nogen af uddannelsesstederne. Målene udvikling af elevers innovative kompetencer, progression i tilegnelse af lærerkompetencer, planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning i langsigtede og kortsigtede perspektiver, lærer/elev-relation, lærer/klasse-relation og lærerens kommunikation og formidling tematiseres ved alle uddannelsesstederne, men i forskelligt omfang.

Trepartsamtalerne fra 2. års praktik viser samme tendens som samtalerne fra 1. års praktik, nemlig at der er stor variation i hvilke mål og i omfanget af mål der tematiseres på de enkelte uddannelsessteder. Målet international forskning og FoU-arbejde er som ved 1. års praktik det eneste mål, som ikke tematiseres ved nogen af uddannelsesstederne. De mål som er sammenfaldende for alle uddannelsesstederne er følgende: planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning i langsigtede og kortsigtede perspektiver, beskrive elevforudsætninger, lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab, evaluere elevernes læring, observere, beskrive, dokumentere, analysere undervisning og læring og lærerens opmærksomhed på enkeltelevers trivsel og udvikling.

2. år	Hjørring (2)	Skive (2)	Silkeborg (2)	Ålborg (2)
International forskning og FoU-arbejde	-	-	-	-
Udvikling af elevers innovative kompetencer	-	+ (2 af 8)	-	-
Evaluerings og dokumentation	+ (3 af 4)	+ (4 af 8)	-	+ (7 af 9)
Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	-	+ (4 af 8)	-	+ (6 af 9)
Medindflydelse og medansvar skal fremmes	+ (1 af 4)	+ (3 af 8)	-	+ (2 af 9)
Planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning i langsigtede og kortsigtede perspektiver	+ (1 af 4)	+	+ (3 af 4)	+
Beskrive elevforudsætninger	+ (3 af 4)	+	+	+ (7 af 9)
Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	+ (3 af 4)	+	+ (1 af 4)	+ (7 af 9)
Evaluerer elevernes læring	+ (3 af 4)	+ (6 af 8)	+ (2 af 4)	+
Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	+	+ (4 af 8)	-	+ (7 af 9)
Observere, beskrive, dokumentere	+ (2 af 4)	+	+ (1 af 4)	+
Analysere undervisning og læring	+ (3 af 4)	+	+ (1 af 4)	+ (6 af 9)
Lærerens feedback til elever	-	+ (2 af 8)	+ (1 af 4)	+ (1 af 9)

Lærerens rammesætning af undervisning og læring	-	+ (6 af 8)	+ (2 af 4)	+ (7 af 9)
Lærerens opmærksomhed på enkeltelevers trivsel og udvikling	+ (1 af 4)	+	+ (1 af 4)	+

Tabel 10: Mål, 2. års praktik, trepartsamtaler

Overordnet kan det om trepartsamtalerne for 1. og 2. år sammenfattes, at der generelt er stor fokus på målene at planlægge, gennemføre, begrunde og evaluere undervisning. Derudover er der generelt stor variation i de mål, som de studerende møder som tema i trepartsamtalerne.

3.3 Fokusgruppeinterview

1. år

I fokusgruppeinterviewene tematiseres klasseledelse ved de fire uddannelsessteder. De studerende i Silkeborg og Aalborg giver udtryk for, at have beskæftiget sig med målet lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab. Både de studerende og praktiklærerne i Hjørring og Silkeborg lægger vægt på, at de studerende har erhvervet sig en vis praktisk viden om at undervise og lede børn. En professionshøjskolelærer fra Hjørring nævner eksempler som generelle regler eller råd om, hvordan man skal planlægge undervisning og lede klassen.

Skole-hjemsamarbejde nævnes ofte i fokusgruppeinterviewene som et mål, som de studerende ikke har arbejdet med i praktikken.

Undervisningsdifferentiering tematiseres kun i interviewene i Skive og Aalborg. I Skive sker det fra perspektiver, der inddrager både professions-, udviklings- og forskningsforankret viden, mens undervisningsdifferentiering i Aalborg overvejende omtales i relation til professionsviden.

Undervisning af tosprogede og specialpædagogik tematiseres ikke i fokusgruppeinterviewene.

Progression berøres ved samtlige uddannelsessteder. I Hjørring, Skive og Silkeborg kommer det blandt andet til udtryk gennem positive udmeldinger vedrørende samme praktikskole. I Skive fremhæves progression gennem en positiv beskrivelse af sammenhæng i flere års bestræbelser. Progression ses også tydeliggjort ved, at det flere steder fremgår, at de studerendes udvikling i forhold til mål for læreruddannelse har været tilfredsstillende. Eksempelvis oplever lærerne i Aalborg og Skive, at der gælder et spiralprincip for sammenhængen mellem de fire år i uddannelsen: De studerende på første år forholder sig lidt overfladisk til de fleste af målene for praktikken for så de følgende år at vende tilbage til de samme mål på et mere avanceret niveau.

2. år

Klasseledelse tematiseres kun i fokusgruppeinterviewene Aalborg. De studerende var enige om, at de har arbejdet grundigt med delmålet udvikle og lede klassens faglige og sociale fællesskab. Men samtidig fremhæver professionshøjskolelærerne, at målet om at lede og udvikle klassens fællesskab i demokratisk perspektiv kan være avanceret for andet års studerende.

Undervisningsdifferentiering tematiseres af henholdsvis praktiklærerne og de studerende i interviewene fra Silkeborg og Aalborg. Praktiklærerne fremhæver de studerendes evne til at koble teori og praksis i forbindelse med undervisningsdifferentiering, hvor de studerende nævner, at de har gjort sig erfaringer om forskellige metoder til undervisningsdifferentiering.

Undervisning af tosprogede og specialpædagogik tematiseres ikke i fokusgruppeinterviewene.

Progression kommer blandt andet til udtryk ved, at alle tre parter vurderer, at de studerende har bevæget sig i retning af målene for praktikfaget i læreruddannelsen. Der er dermed progression at spore i relation til de studerendes evne til at koble teori og praksis, at analysere undervisning og læring under inddragelse af forskellige former for viden, at interagere med deres elever, at afprøve teoretiske tilgange, og at finde sig tilrette i rollen som underviser. Der fremstår ligeledes en progression ved, at samtlige uddannelsessteder i andet år af projektet fortsat lagde vægt på nogle af de samme tiltag som i første år dog med justeringer og tilføjelser. Progression tydeliggøres også gennem udtalelser i interviews fra Hjørring og Aalborg i forbindelse med trepartsamtalen. Men modsat gives der i interviews fra Silkeborg udtryk for, at der ønskes en tydeligere progression mellem trepartsamtalens dimensioner. Progression tematiseres også i interviews fra Skive i forbindelse med, at de studerende vender tilbage til samme praktikskole, men det understreges samtidig i interviews fra Aalborg, at samme praktikskole ikke er ensbetydende med progression i uddannelsen.

Skole-hjemsamarbejde betragtes af de studerende som for kunstigt, formelt eller struktureret i interviews fra Skive og Aalborg. De studerende mener ikke her at have haft reel indflydelse på samarbejdets udformning eller gennemførsel. Modsat fremhæver de studerende fra Silkeborg skole-hjemsamarbejdet som positivt og lærerigt.

	Hjørring (1)	Silkeborg (1)	Skive (1)	Ålborg (1)	Hjørring (2)	Silkeborg (2)	Skive (2)	Ålborg (2)
Klasseledelse	+	+	-	+	-	-	-	+
Undervisningsdifferentiering	-	-	+	+	-	+	-	+
Undervisning af tosprogede	-	-	-	-	-	-	-	-
Skole-hjemsamarbejde	-	-	-	-	-	+	+	+
Specialpædagogik	-	-	-	-	-	-	-	-
Progression	+	+	+	+	+	+	+	+

Tabel 11: Fokuspunkter, fokusgruppeinterviews

Sammenfattende kan det konkluderes, at progression er det eneste tema som behandles i alle fokusgruppeinterviews. Undervisningsdifferentiering og specialpædagogik tematiseres ikke i datamaterialet fra fokusgruppeinterviewene. Skole-hjemsamarbejde behandles kun i fokusgruppeinterviewene på 2. årgang.

3.4 Studenterprodukter

1. år

Der er ikke systematiske forskelle mellem uddannelsesstederne i forhold til de temaer eller problemstillinger, som de studerende beskæftiger sig med. Fokuspunkterne klasseledelse og undervisningsdifferentiering behandles på mindst halvdelen af de fire læreruddannelsessteder. Klasseledelse behandles i studenterprodukter i Aalborg, Hjørring og Silkeborg. Der må derfor siges at være en beskeden variation i de studerendes brug af de pædagogiske og didaktiske redskaber, som der fokuseres på i dette afsnit.

Specialpædagogik tematiseres indirekte i Hjørring gennem kommunikation om en elev med faglige indlæringsvanskeligheder.

Undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde og progression tematiseres ikke i nogle af studenterprodukterne.

2. år

Samlet set kan der i studenterprodukterne fra de fire uddannelsessteder iagttages en vis spredning i de temaer, som behandles i rapporternes problemstillinger. Når nogle temaer

forekommer hyppigere på nogle uddannelsessteder end andre, kan det henføres til de specifikke emnemæssige krav, som er opstillet i Hjørring og på et enkelt hold i Aalborg.

I Aalborg er der fokus på klasseledelse og dens betydning for læringsmiljøet i en klasse.

Undervisningsdifferentiering tematiseres af studerende i Aalborg og Silkeborg. I Silkeborg er en undersøgelse af læringsstiles anvendelsesmulighed og relevans som redskab til undervisningsdifferentiering et af de centrale emner. Aalborg fokuserer på, hvorvidt eller hvordan det er muligt at differentiere i folkeskolen med udgangspunkt i kravene om en rummelig folkeskole samt de studerendes erfaringer med undervisningsdifferentiering i praktikken.

Et studenterprodukt fra Silkeborg tematiserer dansk som andetsprog og diskuterer betydningen af en ikke-dansk kulturel baggrund for elevers arbejde med eventyrgenren. Dette produkt tematiserer således undervisning af tosprogede.

Gennem problemformuleringen i et studieprodukt fra Skive lægges der op til også at belyse betydningen af læringsteori i forhold til forældresamarbejde, men dette er nedtonet i rapporten. Skole-hjemsamarbejde tematiseres derfor ikke nævneværdigt.

Specialpædagogik tematiseres gennem emner som læsevanskeligheder eller specialeundervisning i produkter fra flere af uddannelsessteder. Progression tematiseres ikke i nogle af studenterprodukterne.

	Hjørring (1)	Silkeborg (1)	Skive (1)	Ålborg (1)	Hjørring (2)	Silkeborg (2)	Skive (2)	Ålborg (2)
Klasseledelse	+	+	-	+	-	-	-	+
Undervisningsdifferentiering	+	+	-	+	-	+	-	+
Undervisning af tosprogede	-	-	-	-	-	+	-	-
Skole-hjemsamarbejde	-	-	-	-	-	-	(+)	-
Specialpædagogik	+	-	-	-	-	-	+	+
Progression	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabel 12: Fokuspunkter, studenterprodukter

Tabellen over studenterprodukterne viser stor variation i, i hvilket omfang fokuspunkterne er blevet behandlet.

3.5 Sammenfatning

Observation af praktiktimer og vejledning

Sammenfattende kan det ud fra den fokuserede læsning og analyse af observationer af praktiktimer (kun første år) og den efterfølgende vejledningssamtale konkluderes, at fokuspunkterne klasseledelse og undervisningsdifferentiering behandles på begge årgange, dog mere markant på 1. årgang end på 2. årgang. Skole-hjemsamarbejde og progression tematiseres i nogen grad på 1. årgang, men ikke på 2. årgang. Specialpædagogik tematiseres kun indirekte i andet års rapport. Undervisning af to-sprogede tematiseres slet ikke. Der er således stor variation i det omfang, som de pædagogiske og didaktiske redskaber tematiseres i vejledningssamtalerne.

Samtlige mål berøres på alle uddannelsesstederne, det er dog overordnet set de specifikke mål for de enkelte årgange samt basale didaktiske udfordringer som planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning, klasseledelse og beskrivelse af undervisning der tematiseres. De overordnede mål fra bekendtgørelsens generelle del tematiseres ikke.

Trepartsamtaler

I datamaterialet over trepartsamtalerne er temaet klasseledelse gennemgående for de fire uddannelsessteder i både første og andet års rapport og er dermed det mest gennemgående af de undersøgte temaer. Undervisningsdifferentiering er ligeledes et gennemgående tema for samtlige uddannelsessteder i begge års rapporter. Dog ikke med sammen gennemgående tilknytning en enkelt indikator som ved temaet klasseledelse.

Undervisning af tosprogede fremkommer mere synligt i samtalerne på 2. årgang, idet fokusområdet tematiseres af to uddannelsessteder, mod kun en enkelt på 1. årgang.

Skole-hjemsamarbejdet tematiseres tydeligere på 2. årgang. Temaet behandles slet ikke i Silkeborg, men bliver begge år behandlet i samtalerne i Skive. Aalborg og Hjørring henholdsvis viderefører og påbegynder tematiseringen på 2. årgang.

Fokuspunktet specialpædagogik går fra at blive behandlet i trepartsamtaler ved samtlige uddannelsessteder på 1. årgang til kun at blive behandlet i Aalborg på 2. årgang. Fokuspunktet progression tematiseres på 1. årgang af to uddannelsessteder og fire på 2. årgang.

Fokusgruppeinterview

Sammenfattende kan det siges, at fokusgruppeinterviewene ikke tegner et entydigt billede af tematiseringen af de pædagogiske og didaktiske redskaber, der har denne analyses fokus. Interviewene fra de fire uddannelsessteder udviser til tider modsatrettede fremstillinger af fokuspunkterne. Det kan dog fremhæves, at klasseledelse tematiseres i interviews i Aalborg, Hjørring og Silkeborg det første år, mens punktet kun tematiseres i interview i Aalborg det andet år.

Skole-hjemsamarbejde nævnes i første års rapport kun som noget, de studerende *ikke* har beskæftiget sig med. På 2. årgang siges det, at erfaringer og udbytte af skole-hjemsamarbejdediskuteres i uddannelsen.

Undervisningsdifferentiering tematiseres i første års rapport i interviews i Skive og Aalborg, mens det i andet års rapport er interviewene fra Silkeborg og Aalborg, der fremhæver temaet. Undervisningsdifferentiering fremlægges i høj grad som noget, der omhandler koblingen mellem teori og praksis eller koblingen af forskellige vidensformer.

Undervisning af tosprogede og specialpædagogik tematiseres ikke i fokusgruppeinterviewene, hverken i første eller andet års rapporter.

Progression behandles i begge rapporter. Fokuspunktet tematiseres ofte i relation til uddannelsens mål, men også som en forbedret evne hos de studerende til at koble teori og praksis.

I første års rapport bærer de studerendes produkter præg af, at kun få af de pædagogiske og didaktiske redskaber, som dette afsnit fokuserer på behandles. Det er kun klasseledelse og undervisningsdifferentiering, der går igen som tema ved flere af uddannelsesstederne. Anderledes ser det ud i andet års rapport, hvor flere fokuspunkter behandles i studenterprodukterne. Således tematiseres også specialpædagogik på flere uddannelsessteder og undervisning af tosprogede tematiseres på et uddannelsessted i datamaterialet fra (2), mens det slet ikke berøres i datamaterialet fra det første år. Det skal fremhæves, at skole-hjemsamarbejde ikke for alvor sættes i spil og progression slet ikke.

Overordnet kan det konkluderes, at det kun er de pædagogiske og didaktiske redskaber, klasseledelse og undervisningsdifferentiering, som tematiseres på første og 2. årgang - uanset datamaterialets karakter.

Undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde, specialpædagogik og progression tematiseres i datamaterialet, men med stor variation.

Overordnet kan det konkluderes at der generelt er stor variation i hvilke mål de studerende møder i uddannelsens to første år.

Ud fra trepartsamtalerne og observationerne af praktik og vejledning (første år) ses en stor opmærksomhed på målene at planlægge, begrunde, gennemføre og evaluere undervisning, at beskrive undervisning og elevernes forudsætninger. Ligeledes er der opmærksomhed på klasseledelse.

4 Analyse af undervisningsplaner og undervisningsmateriale

Nærværende afsnit har til formål at analysere undervisningsplaner og undervisningsmaterialer, der er anvendt til undervisningen på 3. årgang. Endvidere er eksamensredegørelser analyseret for at give et indblik i det stof, de studerende forventes at have arbejdet med i de pågældende fag. Dog inddrages enkelte undervisnings- og eksamensredegørelser for linjefag på 1. og 2. årgang, idet der ønskes indsigt i praktikforberedelsen, som på flere uddannelsessteder foregår på de enkelte linjefag.

Analysen er opdelt ud fra de pædagogiske fag og linjefag på de fire uddannelsessteder. Analysen har taget udgangspunkt i fokuspunkterne klasseledelse, undervisningsdifferentiering, undervisning af tosprogede, skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik. Derudover har formålet været at undersøge højden i den viden, der anvendes i undervisningen.

Som skrevet i afsnit 2.1 er der variation i det materiale de enkelte læreruddannelsessteder har fremsendt, hvilket betyder, at fremstillingen i de følgende afsnit vil variere for at præsentere analyserne på den mest hensigtsmæssige måde. I de følgende analyser af undervisningsplaner, undervisningsmaterialer og eksamensredegørelser vil de fokuspunkter, som de enkelte fag berører, blive gennemgået. Derudover vil der være en kort redegørelse for, hvad der i øvrigt iagttages af temaer i det pågældende fag.

4.1 Hjørring

Læreruddannelsen i Hjørring har fremsendt undervisningsplaner samt eksamensredegørelser for et pædagogikhold, et hold i almen didaktik og to psykologihold. Undervisningsplaner og eksamensredegørelser for linjefagene inkluderer materiale fra et hold specialpædagogik. Derudover er der modtaget redegørelser for eksamensgrundlaget for dansk begynder-mellemtrin og dansk mellem-sluttrin. Sidstnævnte er linjefag fra 2. årgang.

I den følgende tabel er de enkelte fokuspunkter angivet i de vandrette linjer, og de enkelte fag i de lodrette linjer. Tallet i parentes angiver hvor mange hold, der er tale om i de pågældende fag. Tallene, der udfylder skemaet, angiver hvor mange hold, indenfor det pågældende fag, der har beskæftiget sig med fokuspunkterne på undervisningsplanerne.

	Pædagogik (1)	Almen didaktik (1)	Psykologi (2)	Specialpædagogik (1)	Dansk (2)	Praktik- forberedelse (1)
Klasseledelse				1		1
Undervisningsdifferentiering		1				
Undervisning af tosprogede					2	
Skole-hjemsamarbejde			2	1		1
Specialpædagogik						

Tabel 13: Hjørring

Følgende analyse tager udgangspunkt i undervisningsplanen for pædagogik. Underviseren har holdet i både pædagogik, didaktik og praktikforberedelse, hvilket betyder, at holdet opnår viden inden for de enkelte fokuspunkter gennem flere fag, som i øvrigt har stort set samme eksamensredegørelse. Det betyder, at der er stor variation i indholdet i undervisningsplaner og eksamensredegørelser for fagene. Ovenstående skema er udfyldt ud fra det enkelte fags undervisningsplan for at tydeliggøre i hvilke fag, de enkelte fokuspunkter har været berørt.

4.1.1 Pædagogik

For undervisningsplanen i pædagogik er der ikke iagttaget litteraturhenvisninger for nogen af fokuspunkterne. Pædagogikholdet har gennem forløbet beskæftiget sig med skolens opgave,

folkeskoleloven samt nutidige uddannelsesfilosofiske retninger. Derudover har holdet anvendt 26 lektioner på opdragelse og dannelse. Her anvendes hovedsagligt en grundbog skrevet til læreruddannelsen, som tager udgangspunkt i pædagogikkens grundlæggende problemstillinger. Derudover anvendes en grundbog i pædagogik med fokus på dannelse. Senere er læreren i senmoderniteten på undervisningsplanen. Her anvendes videnskabelig viden om lærerkompetencer og den gode lærers praksis.

Eksamensredegørelsen har en del flere litteraturhenvisninger end undervisningsplanen. Disse indeholder blandt andet litteratur om klasseledelse (professionsviden) og undervisningsdifferentiering (videnskabelig viden).

4.1.2 *Almen didaktik*

Undervisningsdifferentiering: Der anvendes en litteraturhenvisning, som har karakter af ny videnskabelig viden inden for undervisningsdifferentiering. Denne forefindes på eksamensredegørelsen for både pædagogik og didaktik.

Udover det ene fokusområde har der ifølge undervisningsplanen været fokus på læringsmiljø, klasseledelse og skole-hjemsamarbejde. Dog kan der ikke iagttages litteratur for klasseledelse og skole-hjemsamarbejde på undervisningsplanen. Der indledes med undervisning inden for målsætning og evaluering, hvor der anvendes videnskabelig viden om effektiv undervisning samt elevplaner. Herudover henvises til litteratur om didaktik og pædagogik, som berører organisering af elevers læring.

Eksamensredegørelsen for almen didaktik er nærmest identisk med den for pædagogik, som i øvrigt også er anvendt til praktikforberedelsen. I eksamensredegørelsen er der opgivet en del mere litteratur end på undervisningsplanen. Dette kan skyldes at undervisningsplanen kun dækker en del af faget, hvorfor der mangler nogle måneders arbejde. Det, der blandt andet iagttages på eksamensredegørelsen, men ikke på undervisningsplanen, er litteratur om klasseledelse (professionsviden), effektiv undervisning (videnskabelig viden) samt udviklingsarbejder på flere skoler.

4.1.3 *Psykologi*

Undervisning af tosprogede: for nærværende hold iagttages en litteraturhenvisning om transkulturel psykologi, der kan betegnes som professionsviden. Psykologiundervisningen omfatter også emner som socialisering, skolen som socialiseringsarena, omsorgssvigt, selvopfattelse samt klassen som en gruppe. Der anvendes både professions- og videnskabelig viden, som spænder fra litteratur skrevet til læreruddannelsen til almen videnskabelig/psykologisk viden.

4.1.4 *Specialpædagogik*

Der er modtaget undervisningsplan for specialpædagogik 3. og 4. semester. Dog rummer eksamensredegørelsen litteratur fra alle 4 semestre.

Klasseledelse: Der angives en del professionsviden om klasseledelse. Litteraturen er karakteriseret ved grundbøger, der ofte anvendes i læreruddannelserne. Her tematiseres også klasseledelse i forhold til specialpædagogiske udfordringer.

Udover det ene fokusområde tager undervisningsplanen og eksamensredegørelsen for specialpædagogik udgangspunkt i almen pædagogik og specialpædagogik inden for materialevalg, diagnoser, inklusion/rummelighed, undervisnings- og evalueringsformer og supplerende interventionsformer fx undervisningsformer der fremmer mulighed for social og

kulturel innovation. Skole-hjemsamarbejde inddrages, dog er dette som en del af praktikforberedelsen, hvilket bliver behandlet i et senere afsnit.

Derudover anvendes forskning om effekten af specialundervisning, kvalitative forskningsmetoder samt LP-modellen. Den inkluderende skole er ligeledes på undervisningsplanen, ligesom evaluering, observation og tests. Formålet med kvalitative metoder samt observation og evaluering er, at kunne "forske" i egen og andres praksis.

Der arbejdes med kollegial supervision, hvor de studerende skal tage udgangspunkt i situationer fra deres praktik. Yderligere arbejdes der med PPR, hvor der også bruges en gæsteunderviser. De studerende bliver af en anden gæsteunderviser præsenteret for specialpædagogiske tests bl.a. til afdækning af læsevanskeligheder. I den specialpædagogiske undervisning har den formidlede viden altså karakter af både, praksis-, professionsviden samt videnskabelig viden.

Eksamensredegørelsen indeholder stort set samme litteratur som undervisningsplanen.

4.1.5 Dansk

Undervisning af tosprogede: der findes en litteraturhenvielse til nærværende fokusområde for begge aldersspecialiseringer i dansk. For aldersspecialiseringen, begynder-mellemtrin tematiseres evalueringsmateriale til tosprogede og for aldersspecialiseringen, mellem-sluttrin tematiseres tosprogethedspædagogik.

Udover ovenstående fokusområde har danskundervisningen fokus på fagdidaktik. Der undervises særligt i grammatik, sprog, litterære genrer og læsning. For aldersspecialiseringen mellem-sluttrin anvendes enkelte norske og svenske tekster. Der anvendes en del materiale fra Dansk lærerforening og størstedelen af litteraturen på eksamensredegørelserne karakteriseres ved professionsviden.

4.1.6 Praktikforberedelse

Klasseledelse: der anvendes nogen professionsviden om klasseledelse. De bøger, der henvises til, er bøger skrevet til læreruddannelsen.

Skole-hjemsamarbejde: specialpædagogikholdet har en del litteratur om skole-hjemsamarbejde, også med en specialpædagogisk vinkel. Litteraturen har karakter af professionsviden.

Forud for praktikken giver læreruddannere oplæg og introduktion til det forestående praktisk arbejde med planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisningen på praktikskolen og med arbejdet om professionsprojektet.

Den studerende forventes frem mod praktikperioden at udarbejde en skriftlig undervisningsplan med didaktiske overvejelser. Gennem praktikperioden skal den studerende erhverve erfaring inden for skole-hjemsamarbejdet fx ved at deltage i et forældremøde.

Efter praktikperioden skal følgende drøftes og evalueres med praktiklæreren: Kontakten til eleverne, planlægning og tilrettelæggelse af undervisningen, formidlingsevnen, evnen til at begrunde sine valg, samarbejdsevnen, evnen til at modtage kritik.

4.2 Silkeborg

Læreruddannelsen i Silkeborg er bygget lidt anderledes op end de øvrige læreruddannelser for nærværende evaluering. Det betyder, at de studerende i Silkeborg afslutter faget pædagogik

på 2. årgang, hvor de øvrige uddannelsessteder afslutter det på 3. årgang. For at kunne vurdere de enkelte uddannelsessteder ud fra nogenlunde samme grundlag vælges det derfor, at analysere undervisningsplaner, undervisningsmaterialer samt eksamensredegørelser fra to hold i pædagogik, selvom de egentlig er anvendt på 2. årgang. Derudover anvendes undervisningsplaner og eksamensredegørelser fra et hold specialpædagogik og et hold almen didaktik samt to hold dansk, tre hold matematik og to hold psykologi. Sidstnævnte er ligeledes hold fra tidligere årgange.

I den følgende tabel er de enkelte fokuspunkter angivet i de vandrette linjer, og de enkelte fag i de lodrette linjer. Tallet i parentes angiver hvor mange hold, der er tale om i de pågældende fag. Tallene, der udfylder skemaet, angiver hvor mange hold, indenfor det pågældende fag, der har beskæftiget sig med fokuspunkterne.

	Pædagogik (2)	Almen didaktik (1)	Psykolog (2)	Specialpædagogik (1)	Dansk (2), matematik (3)
Klasseledelse			2	1	1
Undervisningsdifferentiering	1	1		1	3
Undervisning af tosprogede			2		3
Skole-hjemsamarbejde		1		1	
Specialpædagogik			2		

Tabel 14: Silkeborg

4.2.1 Pædagogik

Undervisningsdifferentiering: der er en litteraturhenvi sning til professionsviden om undervisningsdifferentiering fra 1994. Litteraturhenvi sningen er anbefalet et hold som sekundærlitteratur, og forefindes ikke på eksamensredegørelsen for det pågældende hold. Der iagttages ikke litteraturhenvi sninger til de øvrige fokuspunkter på de to pædagogikhold. For pædagogik er der undervisningsplaner og eksamensredegørelser for to hold, som iagttages at være meget forskellige ud fra mængden af anbefalet litteratur, højden i litteraturen samt undervisningens temaer. Der bliver på den baggrund udformet en holdopdelt analyse.

Hold x

På eksamensredegørelsen for hold x skriver underviseren følgende bemærkning: Litteraturlisten er tænkt som en 'appetitvækker' for *selvstændige og frie* studerende. Det forventes ikke, at *al* den oplistede litteratur læses, men det forventes, at man som studerende studerer 'full-time', at man opnår en *indsigt* i de forskellige pædagogiske områder, som det fremgår af seminariets studieordning og at man ved eksamen kan optræde *kompetent* med det emne/tema, man har valgt at fordybe sig i.

Alle litteraturhenvi sningerne er altså vejledende, hvilket betyder, det er umuligt at have en formodning om, hvad der er blevet læst af de studerende. Samlet set er der anbefalet op imod hundrede bøger. Der er altså ikke anbefalet et bestemt antal sider eller kapitler, men hele bøger på dansk, tysk, engelsk og norsk.

Undervisningsplanen har fokus på pædagogikkens historie, pædagogiske tænkere, dannelse og menneskesyn. Der anvendes en del sociologiske tænkere og litteraturen har karakter af videnskabelig viden samt sociologisk/historisk/videnskabelig viden. Derudover er der en psykologisk og antropologisk belysning, som trækker på videnskabelig viden. Desuden tematiseres filosofi (Kant, Nietzsche) og pædagogik i en didaktisk belysning (Klafki). Undervisningsplanen fortsættes med pædagogik og lærerprofessionen. Her anbefales hovedsagligt professionsviden, som er udgivet omkring 1995. Der afsluttes med kropslig læring.

Eksamensredegørelsen består af et mindre udpluk af litteraturen fra undervisningsplanen, dog stadig hele bøger. Derudover er der opgivet fire nye bøger, der tematiserer magt, anerkendelse samt psykologi.

Hold y

Undervisningsplanen for hold y synes at have et mere konkret indhold, idet der er henvist til et overskueligt antal sider, der skal studeres. Dog har dette hold ingen litteraturhenvisninger til de enkelte fokuspunkter.

Undervisningsplanen indledes med litteratur om opdragelse, pædagogik og didaktik. Der lægges et demokratisk perspektiv, hvor skolen før og nu bliver taget op gennem professions- og videnskabelig viden. I den forbindelse er der planlagt en fællestime med Per Fibæk Laursen under temaet: Tidssvarende undervisning. Efterfølgende er temaet opdragelse og dannelse. Dette tema arbejdes der med i 7 uger. Der henvises hovedsagligt til bøger, der ofte anvendes i læreruddannelsen. I forbindelse med dette forløb skal de studerende planlægge et innovativt undervisningsforløb og udføre det i skoleovertagelse. Yderligere har de studerende en fællestime omhandlende børn og sorg. Efterfølgende tema er teori og praksis. Her anvendes blandt andet professionsviden, som italesætter de udfordringer, der kan vise sig mellem teori og praksis. Derudover omhandler litteraturen didaktik og reformpædagogik.

Eksamensredegørelsen indeholder en stor del af litteraturen fra undervisningsplanen. Der er dog to specialpædagogiske tilføjelser.

4.2.2 Almen didaktik

Undervisningsdifferentiering: der er en litteraturhenvisning, som karakteriseres ved professionsviden. Denne forefindes også på eksamensredegørelsen, og er beskrevet som supplerende læsning.

Skole-hjemsamarbejde: der henvises til en udgivelse om samtaler mellem lærere og forældre. Denne har karakter af professionsviden. Udgivelsen er opgivet på eksamensredegørelsen og er beskrevet som supplerende læsning.

Udover ovenstående fokuspunkter er de studerende, ifølge eksamensredegørelsen, blevet undervist i didaktik i relation til følgende emner: dannelse, læring, motivation, intuition, refleksion, autenticitet, handling, test, konflikt, børn med særlige vanskeligheder, evaluering, vejledning, teamsamarbejde, ledelse, integration, kultur, planlægning, koreografi, kreativitet, modeller og metoder, lærerkompetencer mv. Derudover har der været "skoleovertagelse" i en uge, hvor de studerende altså har været ude at undervise.

4.2.3 Psykologi

Klasseledelse: i undervisnings- og eksamensredegørelserne for de to psykologihold opgives samme litteraturhenvisning til klasseledelse. Emnet tages op i forbindelse med adfærdspsykologi og litteraturen må betegnes som professionsviden.

Undervisning af tosprogede: der findes litteraturhenvisninger indenfor fokuspunktet på undervisningsplanen for det ene psykologihold og på eksamensredegørelserne for begge hold. Litteraturen fokuserer på identitetsdannelse hos tosprogede og har karakter af forsknings- og professionsviden.

Specialpædagogik: fokuspunktet berøres i eksamensredegørelserne for psykologiholdene. Der er opgivet litteratur om skolekultur og henvisning til specialundervisning. Der er dog ingen henvisninger til specialpædagogik i undervisningsplanerne.

Udover ovenstående fokuspunkter beskæftiger de studerende sig med kommunikation, konfliktløsning, mobning, tilknytning, anerkendelse, forskellige lærerperspektiver og lærerens rolle. Der anvendes en stor del professionsviden suppleret med videnskabsteori.

4.2.4 Specialpædagogik

Klasseledelse: undervisning i specialpædagogik har et forholdsvis stort fokus på klasseledelse, hvor problemadfærd og konfliktløsning blandt andet bliver berørt. Der er tre litteraturhenvisninger til professionsviden om emnet. Litteraturen er bøger skrevet til læreruddannelsen. Disse er også opgivet på eksamensredegørelsen.

Undervisningsdifferentiering: der er en enkelt litteraturhenvisning, der har karakter af professionsviden. Denne er også opgivet på eksamensredegørelsen.

Skole-hjemsamarbejde: der er fire litteraturhenvisninger til skole-hjemsamarbejde, som alle har karakter af professionsviden. Enkelte tager udgangspunkt i specialpædagogik og skole-hjemsamarbejde og andre er mere generel formidling om forældresamarbejde. Litteraturhenvisningerne er også opgivet på eksamensredegørelsen.

Udover ovenstående fokuspunkter arbejder de studerende med inklusion, normalitet/afvigelse samt effekten af specialundervisning. Der anvendes forsknings- og professionsviden. Der undervises i diagnoser. Litteraturen har karakter af psykiatri, psykologi samt måder at forstå diagnosebørn på. Der arbejdes videre med det kognitive, mønsterbrydning samt hjerneforskning. Derudover er der fokus på observationsmetoder og håndtering af problemadfærd. Der anvendes forsknings- og professionsviden om den gode praksis/undervisning. Der gøres brug af praksisviden i form af gæsteundervisere fra specialskoler og besøg på specialskoler. Gennem hele undervisningsplanen gives forslag til supplerende litteratur inden for de forskellige emner.

Eksamensredegørelsen er en kopi af undervisningsplanen.

4.2.5 Dansk

Undervisning af tosprogede: på begge danskhold er der fokus på dansk som andetsprog og andetsprogsdidaktik. Der anvendes enkelte udgivelser med karakter af professionsviden. Udover ovenstående beskæftiger danskundervisningen sig tilsyneladende ikke med de øvrige fokuspunkter.

I danskundervisningen berøres læsning, skrivning, sproget, medier og forskellige litterære genrer gennemgås. Her læses der fx børnefortællinger. De studerende læser yderligere norske og svenske tekster. Der anvendes en del fagdidaktisk litteratur. Der anvendes hovedsagligt professionsviden.

4.2.6 Matematik

Klasseledelse: i forbindelse med didaktik i matematikundervisningen anvendes blandt andet professionsviden om klasseledelse. Litteraturen er en grundbog skrevet til læreruddannelsen.

Undervisningsdifferentiering: fokuspunktet berøres på alle tre matematikhold, hvor den samme udgivelse anvendes. Litteraturen iagttages som professionsviden specifikt rettet mod matematikundervisningen. Derudover anvendes udgivelser om undervisningsdifferentiering fra Undervisningsministeriet.

Undervisning af tosprogede: et af de tre matematikhold anvender en begrænset mængde litteratur om sproget i matematikundervisningen, herunder undervisning af tosprogede elever og sprogets betydning for elevers læring.

Udover ovenstående fokuspunkter indeholder undervisningen litteratur om matematiske begreber, fx geometri, modellering, algebra. Der er fokus på fagdidaktik, hvor matematikundervisningen i praksis bliver berørt. Der er yderligere undervisning om evaluering, elevforudsætninger og undervisningsplanlægning.

4.3 Skive

Læreruddannelsen i Skive har fremsendt undervisningsplaner og eksamensredegørelser for tre pædagogikhold, et hold i almen didaktik samt årsplaner fra tre hold psykologi.

Undervisningsplaner og eksamensredegørelser for linjefagene inkluderer materiale fra henholdsvis et hold dansk som andetsprog og et hold specialpædagogik. Derudover er der fremsendt undervisningsplaner og eksamensredegørelser for et hold dansk, et hold matematik samt materiale for praktikforberedelse fra dansk og matematik/naturfag.

I den følgende tabel er de enkelte fokuspunkter angivet i de vandrette linjer, og de enkelte fag i de lodrette linjer. Tallet i parentes angiver hvor mange hold, der er tale om i de pågældende fag. Tallene, der udfylder skemaet, angiver hvor mange hold, indenfor det pågældende fag, der har beskæftiget sig med fokuspunkterne.

	Pædagogik (3)	Psykologi (3)	Almen didaktik (1)	Dansk som andet- sprog (1)	Special- pæda- gogik (1)	Matematik (1), dansk (1)	Praktik- forbere- delse (2)
Klasseledelse	1				1		2
Undervisningsdifferentiering					1		
Undervisning af tosprogede	1			1			
Skole-hjemsamarbejde				1	1		
Specialpædagogik	1						

Tabel 15: Skive

4.3.1 Pædagogik

De tre pædagogikhold på læreruddannelsen i Skive har forholdsvis forskelligt indhold i deres undervisningsplaner og undervisningsmaterialer, hvorfor de kort vil blive gennemgået enkeltvis. Der er dele af pædagogikundervisningen, der omhandler praktikken enten som forberedelse til praktikken eller som bearbejdelse af praktikken. Dette vil blive behandlet i et separat afsnit.

Klasseledelse: et pædagogikhold beskæftiger sig med klasseledelse over fem uger. Den anvendte litteratur er af filosofisk karakter, og ikke så praksisorienteret. Det betyder, at det ikke iagttages som professionsviden direkte om klasseledelse, men at den tilknyttede undervisning nødvendigvis må give litteraturen det fokus.

Undervisning af tosprogede: der iagttages en litteraturhenvisning, som er på undervisningsplanen for det ene pædagogikhold som 3. ordenslitteratur og på eksamensredegørelsen for et af de øvrige pædagogikhold. Litteraturhenvisningen karakteriseres ved professionsviden.

Specialpædagogik: der iagttages en litteraturhenvisning for det ene pædagogikhold. Litteraturen har karakter af professionsviden, og er rangeret som 3. ordenslitteratur på undervisningsplanen. Den ses ikke på eksamensredegørelsen.

Hold a

For nærværende hold iagttages litteratur om fokusområdet klasseledelse. Derudover arbejdes der med innovation i undervisningen, den kreative undervisning indeholdende brugen af it. Dette forløber i cirka 4 uger. Der anvendes professions- samt videnskabelig viden i undervisningen.

Eksamensredegørelsen havde hovedsagligt samme indhold som undervisningsplanen, dog med en enkelt litteraturhenvielse i forhold til tosprogede.

0,2-samarbejde med linjefaget engelsk. De studerende læser fælles mål samt dele af folkeskoleloven. Derudover undervises der i didaktiske overvejelser om fremmedsprogsundervisning både i teori og praksis. Der føres dialog om læring, læringsteori og sprogtilegnelse.

Sidst i forløbet anvendes forskellige typer børnelitteratur, så de studerende får indblik i forskellige typer af undervisningsmaterialer, der skal være tilpasset aldersgruppen. Derudover deltager de studerende i aktiviteter, fx stoledans. Som en del af forløbet skal de studerende rette en 7. klasses opgaver såvel som at give eleverne feedback og rådgivning.

Hold b

Undervisningsplanen for hold b indeholder begrænset litteratur om fokuspunkterne skole-hjemsamarbejde og undervisning af tosprogede. Derudover undervises om dannelse. Inden for dette emne anvendes litteratur, der tematiserer den perfekte lærer, lærerrollen og læreropgaven, hvor der trækkes på formidling af videnskabelig viden fra fx Asterisk. Ligeledes bliver skolens formål og skolen i samfundet berørt og der opgives videnskabelig viden om almindelse.

I forbindelse med temaet pædagogisk myndighed tages der udgangspunkt i opdragelse samt læreropgaven. Der anvendes professionsviden og videnskabelig viden, hvor der trækkes i den mere filosofiske retning, fx ved anvendelse af dømmekraft og lærerarbejds etos.

Hold b har haft 0,2 samarbejde med tysk, hvor de studerende undervises af Svend Erik Nordenbo om brugen af pædagogiske tests. Derudover undervises der i læringsbegrebet, evaluering samt undervisningsplanlægning. Der anvendes professionsviden og videnskabelig viden.

Hold b har ligeledes deltaget i et 0,2 samarbejde i musik. Undervisningens temaer er selvbestemmelse, almindelse og skolens formål samt læseplaner og didaktik. Der anvendes professionsviden og videnskabelig viden.

0,2 samarbejde med kristendom indeholder det pædagogiske element i kristendommen. Derudover moderne børn, motivation, udvikling og didaktik. Ligeledes inddrages religiøsitet og selvpsykologi.

Hold c

Der iagttages ingen litteraturhenvielse i relation til fokuspunkterne. Undervisningsplanen for hold c indledes med videnskabelig viden om forholdet mellem teori og praksis. Der anvendes fx viden fra Ekspert i Undervisningen. Der inddrages professions- og videnskabelig viden om god undervisning/praksis samt evaluering, iagttagelse og dokumentation. Ovenstående er opgivet i eksamensredegørelserne, hvilket følgende ikke er.

Den resterende del af undervisningsplanen inkluderer opdragelse, uddannelse, folkeskolens formål, lovgivning, metodefrihed samt evaluering og vurdering af egen praksis. Følgende pædagogiske tænkere inddrages: Habermas, Dewey, Kant, Luhmann.

0,2 samarbejde: Planlægning, dokumentation og evaluering af undervisning med særligt fokus på indsamling og analyse af data samt lærerens planlægningsopgaver på kommune-, skole-, team-, klasse- og elevniveau. Her anvendes litteratur, der trækker på professionsviden.

Der er derudover særligt fokus på inklusion, forældresamarbejde, differentiering og klasseledelse. Der er dog ingen litteraturhenvisninger til disse emner.

Målet er, at de studerende skal forbedre deres kompetencer i forhold til vurdering, beskrivelse, evaluering, observation, dokumentation og analyse i undervisningen. Der anvendes praksisoptagelser i form af video og audiooptagelser, som enten underviseren eller de studerende medbringer. Der anvendes professions- og praksisviden inden for ovenstående emner.

4.3.2 *Almen didaktik*

Der iagttages ingen litteraturhenvisninger vedrørende fokuspunkterne. Undervisningen tager udgangspunkt i en grundbog skrevet til faget didaktik om undervisning. Derudover arbejdes der med SMTTE-modellen, herunder evaluering og undervisningsplanlægning.

Der er fremsendt undervisningsplaner for to hold, som er identiske. Holdene har modtaget undervisning i didaktik på første årgang. Resterende del af didaktikundervisningen modtager de studerende på 4. årgang.

4.3.3 *Psykologi*

Gennem årsplanen iagttages ingen henvisninger til fokusområderne.

Psykologiundervisningen beskæftiger sig med relationers betydning, kognition, læringsbegreber, samfund og kommunikation. Der anvendes hovedsagligt videnskabelig psykologisk teori, samt bøger skrevet til læreruddannelsen.

4.3.4 *Specialpædagogik*

Klasseledelse inddrages i undervisningen i form af enkelte udgivelser skrevet til læreruddannelsen.

Undervisningsdifferentiering: i specialpædagogikundervisningen anvendes professionsviden fra UVM 1996, der tematiserer undervisningsdifferentiering som værktøj i specialundervisningen.

Skole-hjemsamarbejde: fokusområdet indgår i undervisningen, hvilket blandt andet formidles gennem en rimelig mængde professionsviden.

Undervisningsplanen for specialpædagogik indleder arbejde om specialpædagogik og didaktik, hvilket bliver tema for de første ugers arbejde. Der arbejdes inden for følgende emner: inklusion, rummelighed, lovgrundlaget for specialundervisning, dokumentation og evaluering. Her anvendes professionsviden om nødvendigheden af specialpædagogik i undervisningen.

Derudover arbejdes der med samarbejde, kollegial supervision og konflikthåndtering. Eksamensredegørelsen indeholder stort set det samme som undervisningsplanen, dog med tilføjelse af litteraturen fra 0,1 samarbejde, som følger herunder.

Specialpædagogikholdet har haft 0,1 samarbejde med linjefaget dansk. Her anvendes videnskabelig viden om læsevanskeligheder, ordblindhed og dysleksi. Desuden arbejdes der med nationale tests, afgangsprøver samt brugen af it. Al viden hentes fra www.videnomlaesning.dk.

Holdet har ligeledes 0,1 samarbejde med linjefaget matematik, som vedrører rummelighed i matematik. De studerende læser professionsviden, der giver redskaber i arbejdet med elever, der har vanskeligheder i matematikundervisningen.

4.3.5 Dansk som andetsprog

Undervisning af tosprogede er gennemgående tema for linjefaget. Holdene har modtaget undervisning i didaktik på første årgang. Resterende del af didaktikundervisningen modtager de studerende på 4. årgang.

Skole-hjemsamarbejde: der anvendes professionsviden, der formidler udfordringer mellem kulturelle forskelle, undervisning og skole-hjemsamarbejde.

Undervisningen indeholder pædagogiske og didaktiske perspektiver i forhold til tosprogede. Der anvendes litteratur om værktøjer til sprogtilegnelse samt grammatik. En stor del af litteraturen er udgivet af Dansklærerforeningen og iagttages som professionsviden. Der er ligeledes fokus på kommunikation og samtale mellem elev og lærer, som en del af sprogundervisningen. Der anvendes en engelsk udgivelse.

Yderligere er der fokus på individuelle faktorer, der har betydning for elevers mulighed for læring, hvor kulturelle perspektiver også bliver gennemgået. Der inddrages litteratur om flygtningebørn, integrationsbegreber og integrationsprocesser.

Der undervises i tværfagligt samarbejde, hvor det tydeliggøres, hvordan dansk som andetsprog kan integreres i andre linjefag. Herunder forefindes også litteratur om tosprogedes møde med fagtekster. Der aflægges i den forbindelse besøg i CFU Skive, hvor der også undervises i brugen af it som støtte i andetsprogsundervisningen.

Fokus er yderligere på begynderundervisning i læsning samt brugen af tests, screening, *vis hvad du kan* samt Pisa etnisk.

Eksamensredegørelsen anvender et bredt udvalg af litteratur og emner fra undervisningsplanen. 0,1-samarbejdet er også på eksamensplanen.

4.3.6 Dansk

Der iagttages ingen litteratur vedrørende fokuspunkterne. Fokus for danskundervisningen er skrivepædagogik, herunder læsning, skrivning og fortælle teknik. Der er særlig fokus på læsning i forskellige former. Derudover arbejdes der med børnelitteratur. I den forbindelse arbejder de studerende også med et børnelitteraturprojekt, hvor forskellige børne- og ungdomslitterære værker studeres.

Yderligere deltager de studerende i et medieforløb.

4.3.7 Matematik

Der anvendes ingen litteratur vedrørende fokuspunkterne. Der er modtaget en tidsplan for linjefaget matematik, hvorfor undervisningsforløbet ikke er nedskrevet i detaljer. Overordnet gennemgås fagdidaktik, socialkonstruktivismen samt matematiske begreber (fx statistik, fænomener og beviser, ligninger).

4.3.8 Praktikforberedelse

*Klasseledelse*er nævnt under praktikforberedelsen for linjefagene dansk og matematik/naturfag som en af de overordnede temaer, men der iagttages ingen litteraturhenvisninger hertil.

Praktikforløbsplanerne for dansk og matematik/naturfag skitserer hele praktikforløbet, som går fra at kontakte skolerne, forberedelse af praktikprojekt, selve praktikken og det efterfølgende skriveforløb. Under praktikforberedelsen for danskfaget lægges der især vægt på undervisningsplanlægning.

Praktikforberedelsen for matematik/naturfag lægger ligeledes vægt på undervisningsplanlægning og derudover skal de studerende arbejde med medborgerskab, som en del af deres praktikprojekt.

Praktikforberedelsen for psykologi har fokus på aldersspecialiseret læring. Målet med praktikforberedelsen er at udvikle de studerendes kompetence i forhold til at planlægge undervisningen ud fra børnenes forudsætninger. Derudover indeholder undervisningen elementer som fx lærerens rolle, ledelse og udvikling af klassens sociale liv og planlægning af undervisning.

4.4 Ålborg

Læreruddannelsen i Ålborg har fremsendt undervisningsplaner for fem pædagogikhold og eksamensredegørelser fra fire af pædagogikholdene samt undervisnings- og eksamensredegørelser for to psykologihold. Undervisningsplaner og eksamensredegørelser for linjefagene inkluderer materiale fra henholdsvis to hold dansk som andetsprog, et hold specialpædagogik og to hold dansk. Derudover er der fremsendt materialer fra praktikforberedelse.

I den følgende tabel er de enkelte fokuspunkter angivet i de vandrette linjer, og de enkelte fag i de lodrette linjer. Tallet i parentes angiver hvor mange hold, der er tale om i de pågældende fag. Tallene, der udfylder skemaet, angiver hvor mange hold, indenfor det pågældende fag, der har beskæftiget sig med fokuspunkterne.

	Pædagogik (5)	Dansk som andetsprog (2)	Psykologi (2)	Special- pædagogik (1)	Dansk(2)	Praktik- forberedelse (1)
Klasseledelse	5		2			1
Undervisningsdifferentiering					1	
Undervisning af tosprogede	2	1			2	1
Skole-hjemsamarbejde	3	1	1			1
Specialpædagogik	5		2		1	

Tabel 16: Aalborg

4.4.1 Pædagogik

Klasseledelse: undervisningsplanerne for faget pædagogik indeholder en stor mængde professionsviden om klasseledelse. Der er dog forskel på, hvor meget af den litteratur, der medtages i eksamensredegørelserne, idet der for et hold opgives al litteratur om klasseledelse, hvor et andet hold kun har en enkelt litteraturhenvisning om klasseledelse på eksamensredegørelsen. De anvendte grundbøger for klasseledelse har forskellige forfattere, men bøgerne er af samme karakter, nemlig bøger skrevet til læreruddannelsen, og bøgerne har samme overordnede tema.

Undervisning af tosprogede: undervisning i forhold til tosprogede elever iagttages som et nedprioriteret element i pædagogikundervisningen. For to af holdene er der henholdsvis en enkelt samt to henvisninger til professionsviden om tosprogede elever. Disse er ligeledes opgivet til eksamen på de to hold. Der er dog en enkelt henvisning på en eksamensredegørelse på en af de øvrige hold. Den anvendte litteratur tager udgangspunkt i interkulturel pædagogik, og trækker på både professionsviden og videnskabelig viden.

Skole-hjemsamarbejde: der er kun iagttaget en begrænset mængde litteratur for tre af holdene og ingen litteratur om elementet for to af holdene. Dog har et af holdene henvisninger til supplerende litteratur, som berører emnet. Det betyder også, at skole-hjemsamarbejde kun er svagt repræsenteret i eksamensredegørelserne. Litteraturen kan iagttages som forsknings- samt professionsviden.

Specialpædagogik: inddrages i samtlige undervisningsplaner i omtrent samme omfang. Dog er der variation i omfanget af specialpædagogik på eksamensredegørelserne. Den specialpædagogiske viden formidles hovedsagligt gennem professionviden, hvor de specialpædagogiske udfordringer forklares og forsøges løst gennem forskellig former for teori og erfaringer fra praksis.

Der iagttages ingen litteraturhenvisninger til undervisningsdifferentiering. Dette gælder både for holdenes undervisningsplaner samt eksamensredegørelser.

For alle fokuspunkterne anvendes hovedsagligt bøger, der er skrevet til læreruddannelsen, hvilket betyder, at der udelukkende iagttages dansk litteratur.

Udover fokuspunkterne koncentrerer undervisningen inden for pædagogik på dannelse, opdragelse og menneskesyn. Dette anvendes der omkring 20 lektioner til på de pågældende hold. Litteraturen inden for dette emne beskæftiger sig blandt andet med Rousseau, Kant og Nietzsche. Litteraturen vurderes at være af filosofisk karakter.

Derudover inddrages videnskabelig viden om skolens opgave samt den gode undervisning. Denne videnskabelige viden er hovedsagligt formidlet af forskere fra DPU.

4.4.2 Psykologi

Klasseledelse: nærværende fokusområde er berørt i undervisningen for de to psykologihold. Den anvendte litteratur iagttages som professionsviden formidlet til læreruddannelsen. Der er en litteraturhenvisning for hvert hold.

Skole-hjemsamarbejde: det ene psykologihold anvender 4 lektioner på nærværende fokusområde. Litteraturen til undervisningen iagttages som professionsviden formidlet til læreruddannelsen.

Specialpædagogik: nærværende fokusområde berøres gennem formidling om diagnosebørn og omsorgsvigtede børn. Der anvendes psykologiske teorier inden for områderne. Derudover anvendes professionsviden, der kobler de psykologiske problemstillinger med læring i grundskolen.

Udover ovenstående fokusområde indeholder psykologiundervisningen udviklingspsykologiske teorier, socialisering samt iagttagelse og observation. Derudover beskæftiger de studerende sig med læring, læringsstile og motivation. Der anvendes gennemgående professionsviden og videnskabelig viden.

4.4.3 Specialpædagogik

Idette linjefag er inklusion et nøgleord i undervisningen. Der anvendes, i forbindelse med inklusion, litteratur, der beskæftiger sig med inklusion i undervisningen samt specialpædagogik i skolen. De studerende beskæftiger sig med inklusion både som professionsviden og videnskabelig viden. Derudover anvendes en del videnskabelig viden om effekten af specialundervisning i folkeskolen samt værktøjer til evaluering af eleverne.

Undervisningen tager ligeledes udgangspunkt i udviklingspsykologisk videnskabelig viden samt litteratur, der beskæftiger sig med diagnoser, psykiatriske lidelser og psykiske sygdomme. Således får de studerende viden om hjernens udvikling samt forskel på hjernen i forhold til køn.

4.4.4 Dansk som andetsprog

Undervisning af tosprogede: nærværende linjefag specialiserer de studerende i dansk som andetsprog, hvorfor undervisning af tosprogede er centralt gennem hele forløbet.

Skole-hjemsamarbejde: Undervisningsplanen i dansk som andetsprog indeholder en del litteratur og undervisning om kultur og kulturelle forskelle. Der undervises fx om muslimsk børneopdragelse, hvilket beskrives at kunne fremme de studerendes kompetencer i forbindelse med skole-hjemsamarbejde.

Foruden ovenstående er fokuspunkterne ikke inddraget i undervisningen. Der er i stedet stort fokus på at kunne planlægge, gennemføre og evaluere undervisning baseret på interkulturel pædagogik.

Der anvendes litteratur på dansk, engelsk, norsk og svensk, hvilket ikke er set i de øvrige fag i Ålborg.

Ligeledes henvises til en stor del litteratur til muligt selvstudium, som ligger i tråd med litteraturen på undervisningsplanen.

I undervisningen anvendes yderligere en del praksisviden i forskellige former. De studerende bliver opfordret til at besøge kommuners hjemmesider for at drage nytte af deres erfaringer fra arbejdet med tosprogede. En anden form for anvendt praksisviden er fra gæsteundervisere, der arbejder med tosprogede, altså fra "marken".

Yderligere skal de studerende planlægge et etnografisk interview, som skal gennemføres. I den forbindelse opgives litteratur, som skal hjælpe de studerende i udformningen af en interviewguide.

Der inddrages yderligere en praksisdel i undervisningen, hvilket betyder, at de studerende skal undervise en 1. klasse to hele fredage. Derudover planlægges en studietur til Malmø, så de studerende kan prøve at være andetsprogstalende.

4.4.5 Dansk

Undervisningsdifferentiering: der iagttages en enkelt litteraturhenvisning til fokusområdet i forbindelse med 0,2 samarbejdet mellem dansk og de pædagogiske fag i tilknytning til praktikforberedelsen. Litteraturen har karakter af professionsviden, der formidles i en bog skrevet til almen didaktik.

Undervisning af tosprogede: de to danskhold har litteraturhenvisninger inden for dette fokusområde. Litteraturen for det ene danskhold, begynder- mellemtrin, iagttages som

professionsviden, der fokuserer på tosprogedes tilegnelse af skriftsproget. For det andet danskhold, specialisering 2, karakteriseres litteraturen som professionsviden omhandlende andetsprogsdidaktik.

Specialpædagogik: i forbindelse med 0,2 samarbejde er der for danskholdet, begynder- og mellemtrin, opgivet en litteraturhenvisning om skolen og de udfordrende elever. Litteraturen iagttages som professionsviden.

Udover ovenstående fokuspunkter indeholder danskundervisningen fagdidaktik, gennemgang af litterære genre samt fokus på sprog og grammatik. For danskspecialiseringen begynder- mellemtrin er en stor del af undervisningen koncentreret om læsning og læseevaluering.

4.4.6 Praktikforberedelse

I Ålborg er der fælles praktikforberedende aktiviteter for hele 3. årgang, hvilke har bestået af oplæg om forskellige emner. Til oplæggene er der udarbejdet slides, og disse er netop blevet benyttet til nedenstående analyse. Således bliver der her analyseret, hvad der er formidlet på de forskellige slides, og der er derfor ikke kendskab til selve formidlingen i undervisningen. Der er yderligere modtaget oplysninger om praktikforberedelse for dansk som andetsprog.

Fælles for 3. årgang.

I forbindelse med praktikforberedelsen/forberedelse til professionsprojektet holdes der mindre foredrag. Der anvendes slides til praktikforberedelsen, som berører følgende fokuspunkter: klasseledelse, skole-hjemsamarbejde, tosprogede elever. Derudover bliver de studerende opfordret til at hente inspiration i forskningsresultater, idet der er større chance for at lykkes, hvis man er bekendt med evidensen på området.

Efter endt praktik gives der feedback på videoer og problemstillinger til professionsprojekter. Der undervises her i forskellige vidensformer (praksisviden, videnskabelig viden og professionsviden), anvendelse af empiri/teori samt udarbejdelsen af en problemstilling.

Specielt for dansk som andetsprog

Der arbejdes med undervisningsplanlægning ud fra tanken om, at undervisning i dansk som andetsprog skal integreres i den almindelige undervisning. Der anvendes praktiske opgaver, hvor de studerende arbejder tværfagligt fx i hjemkundskab. Her forbindes madlavning og læsning/sprogtilegnelse, så eleverne får mulighed for udbytte af begge fag.

Specielt for psykologi

De studerende får en iagttagelsesøvelse, som de skal arbejde med i praktikken. Der fokuseres på metoder om iagttagelse, iagttagelsens formål samt iagttagelse og videnskabsteori.

4.5 Sammenfatning

Sammenfatningen vedrørende analysen af undervisningsplaner, undervisningsmateriale og eksamensindberetninger er struktureret ud fra de enkelte fokusområder for afsluttende at kunne tydeliggøre i hvilken grad, fokusområder berøres i læreruddannelserne på de fire professionshøjskoler. Konklusionen opdeles efter de pædagogiske fag, linjefag samt praktikforberedelse.

Pædagogiske fag

Klasseledelse: I undervisnings- og eksamensredegørelserne fra Silkeborg og Hjørring forefindes ingen litteraturhenvisninger til dette fokusområde på holdene i pædagogik og almen didaktik. På læreruddannelsen i Skive har et pædagogikhold ud af tre beskæftiget sig med klasseledelse, hvilket almen didaktik og psykologi ikke har. Læreruddannelsen i Ålborg har

fremsendtmateriale for fem pædagogikhold, hvoraf samtlige hold har beskæftiget sig med klasseledelse. Begge psykologihold fra Ålborg og Silkeborg har arbejdet med fokusområdet, Hjørring er undtagelsen.

Undervisningsdifferentiering synes ikke at være prioriteret på de fire læreruddannelsessteder. I det fremsendte materiale fra Ålborg og Skive iagttages ingen litteratur for dette fokusområde. Et pædagogikhold og et hold i almen didaktik i Silkeborg har hver en litteraturhenvi-
sing om undervisningsdifferentiering, men disse er opgivet som supplerende læsning. Læreruddannelsen i Hjørring anvender en enkelt henvisning til videnskabelig viden inden for området.

Fokusområdet undervisning af tosprogede er ikke berørt i pædagogik og almen didaktik på læreruddannelsen i Silkeborg og Hjørring, og kun sparsomt berørt i Skive og Ålborg. Det betyder, at under halvdelen af holdene i pædagogik og almen didaktik har beskæftiget sig med undervisning af tosprogede, og disse hold har anvendt en meget begrænset mængde litteratur. Psykologiholdene i Silkeborg og Hjørring har berørt emnet.

Skole-hjemsamarbejde er ikke berørt på læreruddannelsen i Hjørring og Skive. I Silkeborg er fokusområdet berørt i form af supplerende læsning i almen didaktik, men ikke berørt i pædagogik. I Ålborg har tre ud af fempædagogikhold samt et psykologihold beskæftiget sig med skole-hjemsamarbejde. Der er anvendt en begrænset mængde litteratur.

Specialpædagogik er ikke berørt i Hjørring, blot i psykologi i Silkeborg, og kun et ud af fempædagogikhold i Skive har en litteraturhenvi-
sing til specialpædagogik. Ålborg har i modsætning til de øvrige læreruddannelser høj prioritering af nærværende fokusområde, hvor alle fem pædagogikhold og begge psykologihold beskæftiger sig med specialpædagogik.

Linjefag

Linjefagene er varierende efter de enkelte læreruddannelser. Dog har alle fire professionshøjskoler fremsendt undervisnings- samt eksamensredegørelser for specialpædagogik.

Klasseledelse er berørt i specialpædagogik på tre af læreruddannelsesstederne, Ålborg er undtagelsen. For de øvrige linjefag er klasseledelse ikke berørt i Skive og Hjørring, hvorimod halvdelen af holdene i Silkeborg og Ålborg har beskæftiget sig med fokuspunktet.

Undervisningsdifferentiering er ikke berørt i Hjørring og kun beskedent i Ålborg og Skive. Derimod prioriteres undervisningsdifferentiering højere i Silkeborg, hvor halvdelen af holdene beskæftiger sig med fokuspunktet.

Undervisning af tosprogede: Ingen af specialpædagogikholdene beskæftiger sig med dette fokuspunkt. Derimod har de øvrige linjefag i Silkeborg, Hjørring og Ålborg fokus på undervisning af tosprogede. I Skive ses fokuspunktet kun i linjefaget dansk som andetsprog.

Skole-hjemsamarbejde: Læreruddannelserne i Skive, Silkeborg og Hjørring har fokus på skole/hjemsamarbejde i linjefaget specialpædagogik, hvilket Ålborg ikke har. Hvad angår de øvrige linjefag, er fokuspunktet kun berørt i Ålborg på et hold i dansk som andetsprog.

Specialpædagogik: Fokusområdet er højt prioriteret på linjefagene i Ålborg, hvor tre ud af fire hold beskæftiger sig med specialpædagogik. I Skive og Hjørring iagttages der ingen

litteraturhenvisninger til fokuspunktet og i Silkeborg er det kun to ud af fem hold, der beskæftiger sig med specialpædagogik i linjefagene.

Praktikforberedelse

Overordnet for de fire læreruddannelser har klasseledelse og skole-hjemsamarbejde den største opmærksomhed. Dog bliver undervisning af tosprogede også svagt berørt. Udover fokuspunkterne undervises de studerende i undervisningsplanlægning samt evaluering af egen undervisning.

Størstedelen af den viden, der anvendes på de enkelte læreruddannelser er professionsviden. Dog iagttages der alligevel at være variation i forhold til mængden samt højden af den anvendte litteratur. Det betyder, at der fx for pædagogikholdene i Ålborg hovedsagligt anvendes bøger skrevet til læreruddannelsen, hvorimod der for det ene pædagogikhold i Silkeborg anbefales op imod hundrede udgivelser, der overvejende er af filosofisk-videnskabelig karakter. Spændvidden og variationen vedrørende undervisningsplanernes indhold for de samme fag må således siges at være stor.

5 Analyse af studenterprodukter

Analysen af studenterprodukter omfatter otte produkter fra hvert af de fire uddannelsessteder, altså i alt 32. Vi bruger udtrykket "studenterprodukter", fordi de benævnes forskelligt på uddannelsesstederne: professionsprojekt, praktikrapport, didaktikrapport og praktikportfolio. Udvalget af produkter er foretaget af vore samarbejdspartnere på uddannelsesstederne.

Analysen omfatter en kort karakteristik af hver af de fire typer produkter. Dernæst er de emner, som de studerende behandler, placeret i "bredde"-dimensionen i den matriks, der blev præsenteret i afsnit 2.2. Denne del af analysen er gennemført for hvert uddannelsessted.

Vi har ikke skønnet det muligt at bestemme hvor i "højde-dimensionen" det enkelte emne er behandlet. I stedet har vi i en sammenfattende analyse af alle 32 produkter kort karakteriseret den viden, de studerende anvender, og hvordan den anvendes.

Ved vurdering af analysens resultater, skal man have i baghovedet, at studenterprodukterne formentlig ikke afspejler alle de emner, de studerende har arbejdet med omkring deres praktik. At et emne ikke er angivet i analysen, er altså ikke nødvendigvis ensbetydende med, at de studerende ikke har interesseret sig for det. Endvidere er nogle emner behandlet så kortfattet, at det er et skønsspørgsmål, om de skal angives som behandlet eller ej.

5.1 Hjørring

Studenterprodukterne fra Hjørring består af et "Professionsprojekt", en rapport på fem sider, der i alle otte tilfælde er skrevet af en enkelt studerende. Rapporterne har udgangspunkt i en problemstilling, der ofte handler om læringsmiljø og/eller klasseledelse. Rapporterne behandler en generel problemstilling, der diskuteres med reference til litteratur og til praktikerfaringer. En typisk problemformulering lyder: "Hvilken indflydelse har elevernes syn på skolen som lære- og/eller værested på læringsmiljøet i tyskundervisningen?". Begreberne om skolen som lære- og værested er inspireret af Løw & Jensen: "Klasseledelse". Der er i selve rapporterne ikke nogen detaljeret redegørelse for planlægningen, gennemførelsen eller evalueringen af undervisningsforløbet i praktikken. En del studerende medtager dette i bilag. Nogle af de studerende har gennemført små undersøgelser i form af mundtlige interview med lærere eller elever eller i form af spørgeskemaer eller selvkonstruerede faglige test.

	Antal studerende
Klasseledelse	8
Undervisningsdifferentiering	3
Undervisning af tosprogede	0
Skole-hjemsamarbejde	3
Specialpædagogik	2

Tabel 17:Fokuspunkter, Hjørring

Tabellen viser, at af de temaer, der i projektbeskrivelsen var fremhævet som særligt interessante, beskæftiger alle otte studerende sig i et eller andet omfang med klasseledelse. Undervisningsdifferentiering, skole-hjemsamarbejde og specialpædagogik er behandlet af mindre end halvdelen af de studerende, mens ingen skriver om undervisning af tosprogede.

	Antal studerende
International forskning og FoU-arbejde	1
Udvikling af elevers innovative kompetencer	1
Evaluering og dokumentation	5
Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	1

Medindflydelse og medansvar skal fremmes	3
Planlægning og gennemførelse af undervisning	7
Beskrive elevforudsætninger	3
Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	8
Evaluerer elevernes læring	6
Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	7
Observere, beskrive, dokumentere	8
Analysere undervisning og læring	4
Deltager i kollegialt samarbejde og udvikling	4
Samarbejde med ressourcepersoner	2

Tabel 18: Mål, Hjørring

Blandt de temaer, der er nævnt i målbeskrivelser på forskellige niveauer, skriver de studerende især om, hvad man kunne kalde de basale didaktiske spørgsmål om tilrettelæggelse, ledelse og evaluering af undervisning. Det gælder temaerne som evaluering, planlægning, ledelse og udvikling af klassen, samarbejde, observation og beskrivelse.

5.2 Silkeborg

Studerterprodukterne fra Silkeborg har form af en "Praktikrapport" på cirka 15 sider skrevet af en eller to studerende. Udgangspunktet tages i en problemstilling, der ofte er undervisningsmetodisk og/eller fagdidaktisk præget. Et typisk eksempel: "Hvilken betydning får det for vores planlægning, gennemførelse og evaluering og elevernes udvikling af kommunikative færdigheder, når vi bruger Cooperativ Learning-strukturer?". Problemstillingerne behandles i de fleste rapporter gennem en forholdsvis detaljeret redegørelse for, hvordan undervisningsforløbet i praktikken var planlagt, hvordan gennemførelsen forløb, og hvad resultatet blev af evalueringen. Undervejs refereres til formelle bestemmelser om undervisningen og til pædagogisk litteratur, hovedsagelig metodisk og fagdidaktisk litteratur, men også almenpædagogisk og didaktisk. Nogle af de studerende anvender systematisk indsamlede data om praktikforløbet i form af fx logbøger eller spørgeskemaer udfyldt af elever.

Rapporterne fra Silkeborg er generelt dybtgående. Der er flere eksempler på, at teoriers begreber anvendes til detaljeret analyse af empirisk materiale indsamlet under praktikopholdet. Til gengæld er rapporterne emnemæssigt snævre og indskrænker sig stort set til de basale emner om planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning, se tabel 19 og 20.

	Antal studerende
Klasseledelse	1
Undervisningsdifferentiering	3
Undervisning af tosprogede	0
Skole-hjemsamarbejde	0
Specialpædagogik	1

Tabel 19: Fokuspunkter, Silkeborg

	Antal studerende
International forskning og FoU-arbejde	0
Udvikling af elevers innovative kompetencer	0
Evaluering og dokumentation	4
Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	0
Medindflydelse og medansvar skal fremmes	0
Planlægning og gennemførelse af undervisning	8
Beskrive elevforudsætninger	5
Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	4
Evaluerer elevernes læring	6
Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	8

Observere, beskrive, dokumentere	8
Analysere undervisning og læring	8
Deltager i kollegialt samarbejde og udvikling	0
Samarbejde med ressourcepersoner	0

Tabel 20: Mål, Silkeborg

5.3 Skive

Studerterprodukterne fra Skive har form af en didaktikrapport på 8-10 sider med udgangspunkt i en oplevet problemstilling fra praktikken og med analyse af erfaringerne med brug af almen og fagdidaktisk teori. Uddannelsesstedet har foreslået de studerende temaer om faglighed og dannelse, men også åbnet for andre temaer. Problemstillingerne er overvejende praktisk didaktiske eller metodiske og handler om, hvordan man når et mål eller en ønsket kvalitet i undervisningen. Et eksempel fra musik: "Hvordan tilrettelægger jeg sammenspilsundervisningen i overbygningen, således at alle eleverne aktivt arbejder i den rigtige retning?". De studerende benytter sig som regel af en eller anden form for dokumentation indsamlet i forbindelse med deres praktik: observation af episoder i undervisningen, videooptagelse, elevprodukter, notater fra vejledningssamtaler, logbøger, elevevalueringer eller spørgeskemaundersøgelse blandt eleverne. Den teori, der overvejende anvendes i bearbejdninger, er fagdidaktisk med enkelte referencer til almen didaktisk og/eller psykologisk litteratur. Tabel 21 og 22 viser de behandlede emner.

	Antal stud.
Klasseledelse	4
Undervisningsdifferentiering	4
Undervisning af tosprogede	0
Skole-hjemsamarbejde	0
Specialpædagogik	1

Tabel 21: Fokuspunkter, Skive

	Antal stud.
International forskning og FoU-arbejde	0
Udvikling af elevers innovative kompetencer	0
Evaluerer og dokumentation	4
Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	0
Medindflydelse og medansvar skal fremmes	0
Planlægning og gennemførelse af undervisning	8
Beskrive elevforudsætninger	8
Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	5
Evaluerer elevernes læring	6
Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	8
Observere, beskrive, dokumentere	8
Analysere undervisning og læring	8
Deltager i kollegialt samarbejde og udvikling	0
Samarbejde med ressourcepersoner	0

Tabel 22: Mål, Skive

Studerterprodukterne fra Skive viser samme tendens som produkterne fra Hjørring og Silkeborg: De studerende koncentrerer sig om de basale didaktiske og metodiske problemstillinger i forbindelse med undervisningen i praktikken..

5.4 Aalborg

Studerterprodukterne fra Aalborg har form af en praktikportfolio, hvori indgår som det væsentligste element et professionsprojekt, som er en rapport på cirka fem sider om de studerendes praktikerfaringer. Rapporterne er som hovedregel opbygget med udgangspunkt i en problemstilling, fx "Hvilken betydning har lærer-elev relationen for elever med massive

indlæringsvanskeligheder og deres læring?”. Rapporterne indeholder et teoriafsnit baseret som regel på psykologisk, didaktisk og pædagogisk litteratur, der hovedsageligt består af bøger skrevet til læreruddannelsen. Rapporterne er udover almindelige erfaringer fra praktikken baseret på en eller anden form for mindre undersøgelse, fx observation af udvalgte dele af praktiklærers undervisning eller interview med elev. Udover Professionsprojektet indeholder praktikportfolierne også lektionsplaner for en del af den studerendes praktikundervisning samt mål og planer både for praktikken på 3. år og for næste års praktik. Emnerne er vist i tabel 23 og 24.

	Antal studerende
Klasseledelse	6
Undervisningsdifferentiering	3
Undervisning af tosprogede	0
Skole-hjemsamarbejde	0
Specialpædagogik	2

Tabel 23:Fokuspunkter, Aalborg

	Antal studerende
International forskning og FoU-arbejde	0
Udvikling af elevers innovative kompetencer	0
Evaluering og dokumentation	2
Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	8
Medindflydelse og medansvar skal fremmes	0
Planlægning og gennemførelse af undervisning	8
Beskrive elevforudsætninger	7
Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	8
Evaluerer elevernes læring	1
Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	8
Observere, beskrive, dokumentere	7
Analysere undervisning og læring	8
Deltager i kollegialt samarbejde og udvikling	2
Samarbejde med ressourcepersoner	0

Tabel 24: Mål, Aalborg

Studerterprodukterne fra Aalborg viser samme tendens som produkterne fra de tre andre uddannelsessteder. Dog med den undtagelse, at alle de studerende fra Aalborg beskæftiger sig med progression i tilegnelse af lærerkompetencer. Portfolierne indeholder et dokument, hvor de studerende gør rede for mål og udbytte af dette års praktik og sætter det i relation, dels til erfaringerne fra andet års praktik, dels deres foreløbige planer for fjerde år.

5.5 Sammenfatning

Emnevalget eller ”bredden” i de studerendes brug af viden for alle fire uddannelsessteder fremgår af tabel 25 og 26.

	Antal studerende
Klasseledelse	19
Undervisningsdifferentiering	13
Undervisning af tosprogede	0
Skole-hjemsamarbejde	3
Specialpædagogik	6

Tabel 25:Fokuspunkter, alle fire uddannelsessteder

	Antal studerende
International forskning og FoU-arbejde	1
Udvikling af elevers innovative kompetencer	1
Evaluering og dokumentation	15

Progression i tilegnelse af lærerkompetencer	9
Medindflydelse og medansvar skal fremmes	3
Planlægning og gennemførelse af undervisning	31
Beskrive elevforudsætninger	23
Lede og udvikle klassens faglige og sociale fællesskab	25
Evaluerer elevernes læring	19
Samarbejde med elever, forældre, kolleger og andre	31
Observere, beskrive, dokumentere	31
Analysere undervisning og læring	28
Deltager i kollegialt samarbejde og udvikling	6
Samarbejde med ressourcepersoner	2

Tabel 26: Mål, alle fire uddannelsessteder

Hovedtendensen i emnevalget er det samme på alle fire uddannelsesinstitutioner: De studerende skriver især om de basale didaktiske udfordringer: planlægning og gennemførelse af undervisning, klasseledelse, samarbejde med elever og analyse og beskrivelse af undervisning. Disse temaer er indeholdt i praktikfagets generelle mål. Set i lyset af de overordnede mål for læreruddannelsen og af den offentlige debat om folkeskolen er det påfaldende, at ingen studerende skriver om undervisning af tosprogede, og at kun én studerende beskæftiger sig med elevers innovative kompetencer. Også de årgangsspecifikke emner for praktikken: deltagelse i kollegialt samarbejde m.m. og samarbejde med ressourcepersoner optager kun få studerende.

Analysere man *"højden"* af de studerendes viden, altså hvad det er for en type viden, de studerende demonstrerer i de skriftlige produkter, må man især basere sig på referencerne. De henviser for størstedelens vedkommende til lærebøger skrevet til læreruddannelsen som fx Gunn Imsen: *"Elevens verden"*, Ole Løw & Elsebeth Jensen: *"Klasseledelse"* og Peter Brodersen m. fl.: *"Effektiv undervisning"*. Denne litteratur indeholder en blanding af videnskabelig viden, professionsviden og praksisviden med hovedvægten på professionsviden. Der forekommer i litteraturlisterne enkelte publikationer, der mere entydigt er præget af videnskabelig viden, fx publikationer fra Dansk Clearinghouse for uddannelsesforskning.

Udover den type af viden, de studerende refererer til, er det også et væsentligt spørgsmål, *hvordan* de bruger denne viden i forhold til deres praktikerfaringer. Nogle studenterprodukter, som givetvis ville blive karakteriseret som svage i en bedømmelse, har kun en associativ forbindelse mellem den viden, der henvises til, og de praktikerfaringer der berettes om: Fx har en studerende arbejdet med klasseledelse i praktikken og skriver om sine oplevelser i første del af rapporten. I anden del refererer den studerende noget litteratur om klasseledelse, men rapporten falder i to adskilte dele, der ikke er sat i forbindelse med hinanden udover det fælles tema om klasseledelse.

Andre og mere avancerede studenterprodukter viser selvstændig brug af professionsviden og videnskabelig viden til analyse af praktikerfaringer. Et eksempel ses hos to studerende, der bruger Klafkis begreber om forskellige former for dannelse, Illeris' læringsteori og historiedidaktikeren Erik Lunds begreber om forskellige vidensformer i historie til at analysere tre udvalgte elevers læring i de studerendes praktikforløb. Et andet eksempel er en studerende, der undersøger om gruppearbejde kan anvendes til at fremme inklusion. Hun har arbejdet med et gruppeforløb optaget på video, og hun analyserer forløbet i detaljer under anvendelse af Rasmus Alenkærs teori om inklusion og Benedicte Madsens om rollefordeling og gruppesammensætning.

Professionsviden bliver også hyppigt anvendt som idegiver til undervisning. Et eksempel er en studerendes brug af bevidst gruppesammensætning mhp. at fremme et inkluderende klima i klassen, et andet er brug af fortællinger i historieundervisningen.

En del studerende har gennemført egne små undersøgelser: systematisk observation af praktiklærerens undervisning, spørgeskemaundersøgelse blandt eleverne eller interview med udvalgte elever.

Studerterprodukterne demonstrerer en række positive kvaliteter:

- De er alle organiseret om en praktisk relevant problemstilling.
- Alle studerende magter i et eller andet omfang at beskæftige sig med emner udover den basale lektionsplanlægning.
- Alle studerende omtaler didaktisk, pædagogisk eller psykologisk teori, og en del bruger teorien til at gennemføre selvstændige analyser.
- En del studerende har selvstændigt indsamlet dokumentationsmateriale eller gennemført en lille uformel undersøgelse.

Studerterprodukterne viser samtidig nogle svagheder:

- Mindre end halvdelen af de studerende skriver om fokuspunktet undervisningsdifferentiering, kun få skriver om skole-hjemsamarbejde og udvikling af innovative kompetencer. Og ingen studerende skriver om undervisning af tosprogede elever.
- Kun godt halvdelen af de studerende skriver om evaluering af elevers læring.
- Mange studerende har svært ved at bruge professionsviden og videnskabelig viden til at analysere deres erfaringer og nøjes med at referere denne viden.

6 Litteratur

- Jensen, P., Rasch-Christensen, A., & Staugaard, H. J. (Eds.). (2010). *Ekspert i undervisning*. København: Unge Pædagoger.
- Rasmussen, J., Kruse, S., & Holm, C. (2007). *Viden om uddannelse. Uddannelsesforskning, pædagogik og pædagogisk praksis*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Rasmussen, J., Kruse, S., Laursen, P. F., Thingholm, H., & Bruun, T. H. (2009). Ekspert i undervisning Available from <http://ekspertiundervisning.dk/images/stories/file/Samlet%20rapport%20final%20251009.pdf>
- Rasmussen, J., Laursen, P. F., Bruun, T. H., & Brodersen, M. (2010). Ekspert i Undervisning: Rapport over andet år i et forsknings- og udviklingsarbejde vedrørende samspillet mellem teori og praksis i læreruddannelsen Available from http://ekspertiundervisning.dk/images/stories/Ekspert%20i%20Undervisning_finito.pdf
- Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen, Bek. nr. 219 af 12/03/2007 C.F.R. (2006a).
- Undervisningsministeriet (2006b). *Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen* (Vol. Lov nr. 562). København: Undervisningsministeriet.